

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н. КАРАЗІНА

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
з дисципліни «Сучасні конфлікти та їх прогнозування»

рівень вищої освіти : другий (магістерський)

галузь знань: 29 «Міжнародні відносини»

спеціальність: 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

освітні програми : «Міжнародні відносини та регіональні студії: європеїстика»

спеціалізація

вид дисципліни : обо'язкова

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Укладач:

Лиман Сергій Іванович, доктор історичних наук, професор, професор кафедри туристичного бізнесу та країнознавства ХНУ імені В. Н. Каразіна

2020/2021 навчальний рік

2. Навчальний контент:

Розділ 1. Теоретичні основи та проблема врегулювання міжнародних конфліктів

Тема 1. Вступ. Теорія, сутність, типологія конфліктів.

Проблема конфлікту в міжнародних відносинах. Наукове визначення і особливості міжнародного конфлікту. Суб'єкти міжнародного конфлікту. Держави, міждержавні об'єднання, міжнародні організації, суспільно-політичні сили як суб'єкти міжнародного конфлікту. Відносини між учасниками і суб'єктами міжнародного конфлікту. Причини, типологія і функції конфлікту в міжнародних відносинах. Класифікації конфліктів. Міжнародні політичні, економічні, енергетичні, етнічні, конфесійні конфлікти. Вплив сучасної постбіполярної системи міжнародних відносин на появу нових типів конфліктів. Функції міжнародного конфлікту: позитивні (розрядка напруги між сторонами, згуртування населення перед образом зовнішнього ворога, стимулювання до розвитку і змін) і негативні (великі матеріальні й емоційні витрати на участь в конфлікті, складності у відновленні двосторонніх і багатосторонніх відносинах, погіршення соціально-психологічного клімату). Структура і процес розвитку міжнародних конфліктів. Непрямі сторони конфлікту. «Третя сторона» конфлікту. Основні фази міжнародно конфлікту. Формування економічних і політичних протиріч сторін на міжнародній арені та їх вираження в конфліктній формі. Визначення конфліктуючими сторонами своїх інтересів, цілей, стратегії і форм боротьби. Використання сторонами конфлікту широкого діапазону економічних, політичних, ідеологічних, психологічних, моральних, правових, дипломатичних і військових засобів. Процес переростання кризи в міжнародних відносинах до рівня збройної боротьби. Еволюція наукових уявлень про конфлікти від Давнини до кінця ХХ ст. Сучасна наука про конфлікти й проблеми їх врегулювання. Центри вивчення міжнародних конфліктів. Політична конфліктологія як навчальна дисципліна в провідних країнах світу та в Україні.

Тема 2. Історичні форми конфліктів від Давнини та Середньовіччя до закінчення «Холодної війни».

Особливості війн та конфліктів у Давнину. Перші воєнні походи. Війна «Contra omnes». Відсутність практики нейтралізації простору. Військовий полон як джерело поповнення рабів. Перші міждержавні договори та військові союзи. Практика обміну заручниками. Оформлення міжнародного права. Ставлення до війни й миру в працях стародавніх мислителів. Особливості феодальних війн Середньовіччя. Вплив християнства та лицарства на зміни теорії та практики середньовічних воєн. Сутність «Божого миру». Формування «права війни». Комбатанти та некомбатанти. Нейтралитет. Поліпшення долі військовополонених. Значення релігійного та цивілізаційного фактору у середньовічних війнах. Військові зіткнення країн Заходу та Сходу. Вплив Великих географічних відкриттів та ідеології гуманізму й Реформації на характер збройних зіткнень Раннього Нового часу. Конфлікти через колоніальні протиріччя. Контрреформація. Загострення соціальних конфліктів та перші буржуазні революції. Перша загальноєвропейська Тридцятирічна війна та її значення. Конфлікти та війни доби Вестфальської та Віденської систем міжнародних відносин. Боротьба за поділ та перерозподіл світу. Загострення колоніальних та континентальних протиріч й створення Троїстого Союзу та Антанти. Перша та Друга світові війни як глобальні збройні зіткнення. Головні підсумки Першої світової війни. Створення та крах Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин. Масштаби світових війн. Використання нових типів озброєння та засобів ведення військових дій. Зброя масового знищення. Масова загибель населення. «Расова теорія нацизму» та геноцид. Поняття «військовий злочин», «військовий злочинець», «злочини проти людства». Головні підсумки Другої світової війни.

Ялтинсько-Потсдамська система міжнародних відносин. Загострення та етапи суперництва наддержав. Сутність та ознаки «Холодної війни». Особливості збройних конфліктів та війн в умовах біполярного світу. Ядерна зброя та ядерний паритет як фактор стримування наддержав. Воєнно-блокове будівництво та гонка озброєнь. Утворення та напрями діяльності НАТО й ОВД. Крах колоніальної системи. Військові конфлікти у колишніх колоніях та втручання наддержав. Особливості регіональних конфліктів доби «Холодної війни». Крах біполярної структури світу.

Тема 3. Специфіка сучасних конфліктів.

Перехідний період від біполярної системи міжнародних відносин наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Вплив розпаду соціалістичного табору на особливості сучасних міжнародних конфліктів. Головні причини дестабілізації у постбіполярній системі міжнародних відносин. Специфіка нових регіональних конфліктів. Посилення етнічного та конфесійного факторів в сучасних конфліктах. Глобалізація та її вплив на транснаціональні конфлікти. Шляхи пошуку національної ідентичності в сучасному світі. Світові релігії та їх роль в сучасних міжнародних відносинах. Пошук національної ідентичності через релігію. Ісламський фундаменталізм. Гібридні та асиметричні види сучасних конфліктів. Глобальні конфлікти «Південь-Північ», «Захід-Схід». Війна за ресурси, права людини, Арктику. Ослаблення керованості конфліктами. Національні інтереси суверенних держав та інтереси транснаціональних акторів. Роль формальних та неформальних лідерів у світовій політиці. Вплив кризи американського лідерства на міжнародну конфліктогенність. Зростання глобальних геополітичних та економічних протиріч між США та КНР. Право націй на самовизначення і принцип територіальної цілісності держав. Сепаратистські рухи в сучасному світі. Поняття культури та культурної взаємодії. Загальна Декларація про культурну різноманітність ООН 2001 р Проблеми взаємодії цивілізацій у сучасному світі. Міграція і проблема адаптації мігрантів в сучасному суспільстві. Успіхи і провали політики мультикультуралізму. Нові недержавні загрози. Кримінальні аспекти конфліктогенності сучасного світу. Тероризм. Проблема та основні тенденції розвитку міжнародного тероризму. Вплив глобалізації на розвиток міжнародного тероризму. Міжнародна практика боротьби проти тероризму. Контроль над ядерними і звичайними озброєннями. Небезпека ядерних конфліктів. Проблема збільшення членів «ядерного клубу». Наслідки виходу США з договорів ПРО і РСМД. Роль інформаційних воєн у військово-політичних конфліктах. Інформаційні війни як засобів маніпуляції громадською думкою. Досвід CNN.

Тема 4. Військова сила як фактор впливу та вирішення міжнародних проблем і конфліктів.

Сучасні регулярні армії, приватні військові компанії, незаконні збройні формування. Сучасні види озброєння і ефективність їх використання. Основні види стрілецької зброї, які використовуються в сучасних конфліктах. Автоматична зброя та її можливості. АК. М-16. М-60. ФАМАС. Бронетанкова техніка сучасних армій та незаконних збройних формувань. Радянська / російська бронетехніка. Т-72. Т-90. Т 14 «Армата». Бронетехніка країн НАТО та її експортні варіанти. М1 «Абрамс». «Леопард-2». АМХ-56 «Леклерк». «Меркава». Особливості використання в сучасних конфліктах. Артилерія і зенітно-ракетні комплекси сучасних армій і незаконних збройних формувань. Переносні ЗРК. «Стінгер». «Стріла». «Голка». Реактиви системи залпового вогню MLRS, «Град», «Ураган». Протиракетні комплекси. «Петріот». С-400. Авіація сучасних армій і незаконних збройних формувань. Бомбардувальники. В-52. В 2. Ту-22 М. Ту-160. Винищувачі та винищувачі-бомбардувальники F-16, F-18, «Рафаль», МіГ-29, Су-35. Особливості використання бойової авіації в конфліктах на початку ХХІ ст. Основні типи озброєнь ВМС провідних сучасних держав. Авіаносці і особливості їх використання в конфліктах (на прикладі кораблів типу «Честер У. Німіц»). Важкий авіаносний крейсер

«Адмірал Кузнецов». Крейсери керованої ракетної зброї (КРЗ). Ядерний потенціал провідних країн світу. Країни «ядерного клубу». Основні типи міжконтинентальних балістичних ракет та їх можливості. «Мінітмен». «Топіль». «Ярс».

Тема 5. Способи врегулювання конфліктів.

Шляхи та форми мирного врегулювання конфліктів. Міжнародне право і міжнародні конфлікти. Правові методи врегулювання конфліктів. Правова держава як гарант справедливості в управлінні політичними конфліктами. Однакові правові гарантії більшості та меншості. Міжнародне право і міжнародні конфлікти. Міжнародний кримінальний суд. Вибори і референдум як один із засобів вирішення політичних конфліктів. Посередництво як засіб врегулювання сучасних конфліктів. Історичне значення арбітражу. Арбітражне правосуддя. Роль «Третьої сторони» у врегулюванні конфлікту, форми і методи її впливу. Основні завдання і засоби впливу «третьої сторони». Види і ефективність посередницької діяльності. Офіційне і неофіційне посередництво. Значення переговорного процесу. Структура, функції і стиль переговорів. Розробка і застосування переговорних стратегій. Тактика переговорного процесу. Специфіка багатосторонніх і двосторонніх переговорів. Неофіційні і офіційні переговори. Переговори на вищому рівні. Сутність «човникової дипломатії». Сутність і значення миротворчості. Нормативно-правова база міжнародного миротворчості. Рівні і види миротворчої діяльності. Миротворчі операції. Роль міжнародних організацій у врегулюванні конфліктів. Діяльність ООН. Цілі і види місій ООН зі спостереження і врегулювання конфліктів. Особливості та значення діяльності ОБСЄ, НАТО, ЄС, СНД, ОДКБ, Африканського Союзу. Дискусії про створення Сил швидкого реагування ООН. Роль правозахисних і релігійних організацій. Операції міжнародних організацій щодо встановлення та підтримання миру. Примус як крайній захід у врегулюванні конфліктів. Види примусу. Превентивна дипломатія. Санкції. «Гуманітарна інтервенція». Військове врегулювання міжнародного конфлікту.

Тема 6. Прогнозування як складова процесу управління конфліктами.

Зміст процесу управління конфліктами (прогнозування, запобігання і стимулювання, регулювання, розв'язання). Невійськові та військові методи управління конфліктами. Прогнозування і проблема управління конфліктами. Прогнозування як початкова фаза процесу управління конфліктами. Технології регулювання політичними конфліктами (інформаційні, комунікативні, соціально-психологічні, організаційні). Інформаційне забезпечення конфлікту. Інститути прогнозування світового розвитку і міжнародних конфліктів. Корпорація РЕНД. Міжнародний інститут стратегічних досліджень. Інститут ЄС досліджень безпеки. Діяльність «Римського клубу» і його моделі розвитку світової конфліктогенності. Наукове, політичне, військове прогнозування конфліктів. Футуристичні доктрини дослідників кінця ХХ – початку ХХІ ст. (С. Хантінгтона, Ж. Бодріяра, Ф. Фукуями тощо). Методика прогнозування конфліктів. Приклади використання історико-порівняльного аналізу у методиці прогнозування потенціалу майбутніх міжнародних конфліктів.

Розділ 2. Практика міжнародних конфліктів. Конфлікти в регіонах світу

Тема 7. Сучасні конфлікти в Європі й конфліктний потенціал регіону.

Причини і типи конфліктів в сучасній Європі. Етнонаціоналізм і європейська ідентичність. Національні і транснаціональні доктрини європейських політиків. Етнічні, конфесійні, соціальні, економічні конфлікти. Розпад Югославії та етноконфесійні конфлікти на Балканах. Війни між народами колишньої Югославії. Військові дії в Хорватії і Республіці Сербська Країна. Боснійська криза. Міжнародне втручання в Боснійський конфлікт. Дейтонські угоди. Міжетнічні сутички в Косово і бомбардування авіацією НАТО території Союзної республіки Югославії. Діяльність Гаазького трибуналу.

Прецедент міжнародного визнання незалежності самопроголошеної держави Косово. Криза СРЮ і проголошення незалежності Чорногорії. Міжнаціональне протистояння в Іспанії. Історичне коріння національних протиріч і рухів за незалежність Каталонії, Басконії, Галісії. Розширення автономних прав національних провінцій. Референдум про незалежність Каталонії в 2017 р. і його наслідки. Терористична діяльність ЕТА. Статус Гібралтару. Регіональні рухи Північної Італії і боротьба за незалежну Республіку Паданія. Діяльність «Ліги Півночі». Референдуми 2014 р. та 2017 р. в областях Ломбардії і Венето. Причини популярності руху за незалежну Паданію. Етнічні та конфесійні конфлікти в Сполученому Королівстві. «Проблема Ольстера»: витоки і сучасний стан. Фази протистояння католицької та протестантської громад в Північній Ірландії. Націоналістичні рухи в Шотландії та Уельсі. Референдум 2014 р. про незалежність Шотландії. Брекзїт 2016 р. і його вплив на конфліктогенність в різних частинах Сполученого королівства. Особливості регіонального сепаратизму у Франції (Корсика), Німеччини (Баварія), Румунії (Трансільванія), Польщі (Сілезія). Проблема державної єдності Бельгії. Греко-турецьке провістоювання і Кіпрська проблема. Конфлікт ЄС-Туреччина. Європейський міграційний конфлікт 2015 р. Прогнози щодо майбутніх конфліктів у Європі.

Тема 8. Конфлікти на пострадянському просторі.

Специфіка конфліктів в СНД і регіональні миротворчі структури. Причини загострення міжнаціональних проблем наприкінці радянської епохи. Національна, конфесійна, соціальна, політична, економічна складові конфліктів в СНД. Роль кримінальних структур і зовнішнього фактору в конфліктогенності пострадянського простору. Історія і сучасний стан етноконфесійних конфлікту в Нагірному Карабасі. Переговорний процес щодо Нагірного Карабаху і його вплив на міждержавні відносини Вірменії та Азербайджану. Грузино-абхазський і грузино-осетинський конфлікти. П'ятиденна війна 2008 р. Дискусії в міжнародному співтоваристві навколо визнання Росією незалежності Абхазії та Південної Осетії. Конфлікти на Північному Кавказі. Перша і Друга Чеченські війни. Ваххабізм. Придністровський конфлікт. Самопроголошена Придністровська Молдавська Республіка. Проекти федералізації Молдови і автономного статусу Придністров'я. Громадянська війна в Таджикистані. Протистояння влади та таджикської опозиції. Кланова боротьба кулябців і курган-тюбінців. «Афганський фактор» в громадянській війні в Таджикистані. Політичні конфлікти в сучасній Україні. Внутрішній та зовнішній фактори політичних конфліктів в Україні. Вплив конфліктів на політичні процеси в державі. Мотивація олігархічних угруповань. Конфлікти в структурі центр-регіони. Проблема збройного сепаратизму. Антитерористична операція ВСУ в Донецькій та Луганській областях. «Гібридна війна» та сучасний стан українсько-російських політичних відносин. Прогнозування майбутніх конфліктів на пострадянському просторі.

Тема 9. Сучасні конфлікти на Американському континенті й конфліктний потенціал регіону.

Етноконфесійні конфлікти в США. Проблема білого і чорного екстремізму. Спадщина «расових воєн». Конфлікти на расовому, національному, конфесійному ґрунті. Консервативні і демократичні штати. Теракти 11 вересня 2001 року та їх вплив на дискусії про американську ідентичність. Американський мультикультуралізм. Проблеми асиміляції іммігрантів в США. Розширення сфери застосування іспанської мови. Особливості етнополітичних конфліктів в Канаді. Англо-канадці і франко-канадці. Проблема незалежності провінції Квебек. Специфіка конфліктів в Латинській Америці. Спадщина диктаторських режимів. Соціальні та політичні конфлікти в латиноамериканських країнах. Ліві режими Куби, Нікарагуа, Еквадору, Венесуели, Болівії та їх протистояння з США. Боліваріанська альтернатива (ALBA). Організована

злочинність латиноамериканських країн та її участь в конфліктах. Іберо-американське культурне протистояння. Стан корінного населення в країнах Латинської Америки. Перуанско-еквадорський конфлікт: історія та сучасний стан. Внутрішні конфлікти в країнах Центральної Америки (Нікарагуа, Гватемала, Гондурас, Сальвадор). Куба після Фіделя Кастро: проблема вибору шляхів розвитку в умовах конфлікту з кубинської еміграцією і США. Політичні конфлікти в Колумбії і діяльність наркокартелів. Вплив кокаїнової мафії на політичні процеси в Колумбії. Військові дії збройних лівацьких угруповань в Колумбії і суміжних країнах. Колумбійсько-венесуельський конфлікт. Внутрішні і зовнішні причини соціально-політичного конфлікту в Венесуелі. Режим Уго Чавеса і Ніколаса Мадуро і конфлікт з опозицією. Міжнародні наслідки внутрішньополітичного конфлікту в Венесуелі. Аргентинсько-британський конфлікт навколо Фолклендських (Мальвінських) островів: історія та сучасний стан. Прогнози конфліктогенності Американського регіону.

Тема 10. Сучасні конфлікти на Близькому і Середньому Сході та конфліктний потенціал регіону.

Міжнародний ісламський тероризм. Поширення в регіоні та за його межами салафізму. Особливості та масштаби діяльності терористичних організацій ісламських радикалів. «Брати мусульмани». «Аль Каїда». Талібан. «Ісламський джихад». ХАМАС. «Хезболла». Участь ісламістських терористичних організацій в збройних конфліктах. «Ісламська держава Іраку і Леванту» (ІДІЛ). Історичне коріння і сучасний стан Близькосхідного конфлікту. Конфліктність на Близькому Сході в контексті міжнародно-політичних трансформацій постбіполярного періоду. Етноконфесійні та політичні протиріччя на Близькому Сході. Арабо-ізраїльський конфлікт: історія та сучасний стан. Палестинська і ліванська проблема. Ісламський чинник в ізраїльсько-палестинському конфлікті. Протистояння християн, мусульман-сунітів, мусульман-шиїтів в Лівані. Міжнародний аспект ліванського тероризму. Революції в арабських країнах 2011 р. Зовнішньополітичні наслідки «Арабської весни». Зміна політичних режимів в арабському світі. Громадянська війна в Лівії. Громадянська війна в Сирії та її вплив на сучасні міжнародні відносини. Дії поміркованої й радикальної сирійської опозиції проти режиму Башара Асада. Методи військових дій з боку урядових військ, ІДІЛ, авіації західних країн і Росії. Ірак за часів режиму Саддама Хусейна та після його повалення. Вторгнення США і сил західної коаліції до Іраку. Розкол країни. Міжконфесійні та міжетнічні збройні конфлікти на території Іраку. Проблема створення незалежного Курдистану. Право націй на самовизначення та збереження цілісності держав з курдським населенням (Туреччина, Сирія, Ірак, Іран). Конфлікт «Курдської робочої партії і уряду Туреччини». Участь курдських збройних формувань в регіональних конфліктах. «Пешмерга». Конфлікт США та Ірану. Протистояння Ірану і Саудівської Аравії. Війна в Афганістані: історія і сучасний етап. Падіння прорадянського режиму Наджибулли. Громадянська війна і прихід до влади руху Талібан. Військова акція західної коаліції в Афганістані. Прогнози майбутніх конфліктів на Близькому і Середньому Сході.

Тема 11. Сучасні конфлікти в Азії та конфліктний потенціал регіону.

Міжетнічні та міжконфесійні конфлікти на території Індії. Конфесії і народи Індії на сучасному етапі: проблема ідентичності. Збройний сепаратизм. Діяльність ісламістських організацій. Ситуація в штаті Пенджаб. Сикхи. Індійсько-пакистанський конфлікт. Територіальні та етно-конфесійні проблеми в індійсько-пакистанських відносинах. Зіткнення в Кашмірі. Фактор ядерного статусу Індії та Пакистану. Проблема створення Тамільської держави і громадянська війна в Шрі-Ланці. Етнічний тероризм і конфлікт між тамілами і сингалами. «Тигри звільнення Таміл Ілама». Міжетнічні та міжконфесійні конфлікти на території Китаю. Тибетська проблема. Зіткнення в Лхасі. Уйгурська проблема. Регіональна політика КНР.

Посилення протистояння КНР і США. Торгові війни між двома країнами. Зіткнення інтересів США і КНР в АТР та інших регіонах світу. Політика «м'якої сили» Китаю. Тайванське питання й проблема об'єднання Китаю. Сучасний стан китайсько-тайванських відносин. Шляхи можливого вирішення проблеми територіальної цілісності Китаю. Проблема Спратлі як багатосторонній конфлікт (Китай, Тайвань, В'єтнам, Філіппіни, Малайзія, Бруней). Територіальні суперечки Японії з Південною Кореєю і Росією. Проблема Курильських островів: історія та сучасний стан. Умови укладення російсько-японського мирного договору. Корейський півострів в системі міжнародних відносин. Рівень конфліктної небезпеки в політичних отрошеннях двох Кореї. Ядерний статус КНДР і його вплив на характер протистояння з державами регіону і США. Північнокорейський криза 2017 р. Перша Зустріч лідерів КНДР та Південної Кореї, лідерів КНДР і США. Прогнози майбутніх конфліктів в Азії та АТР.

Тема 12. Сучасні конфлікти в Африці та конфліктний потенціал регіону.

Етно-конфесійний конфлікт в Судані. Геноцид негроїдного населення. Створення держави Південний Судан. Миротворча операція ООН. Розкол Ефіопії. Конфлікт між Ефіопією і Еритреєю. Проблема обміну бира і накфи. Військова операція «Захід». Втручання африканських миротворців. Громадянська війна в Сомалі. Провал операції США «Чорний яструб». Розкол країни. Участь в конфлікті організацій радикальних ісламістів. Проблема сомалійських піратів. Етноконфесійні конфлікти в Нігерії. Протистояння християнських і мусульманських громад. Громадянська війна на півночі. Діяльність «Повстанців дельти Нігера» на півдні. Етноконфесійні чистки. «Рух за відродження Біафри». Громадянські війни в Анголі, Конго, Ліберії. Військові операції антиурядових сил. Сучасні конфлікти в Південно-Африканській республіці. ПАР після режиму апартеїду. Прихід до влади чорного більшості. Конфлікти на етнічному та расовому ґрунті. Відтік білого населення з ПАР. Геноцид в Руанді та Бурунді. Масове вбивство руандійських і бурундійських тутсі. Реакція світової спільноти. Висновки Міжнародного трибуналу по Руанді і Міжнародної комісія ООН з розслідування в Бурунді. Прогнози майбутніх конфліктів в Африці.

Рекомендована література

Основна література

1. Барышников Д. Н. Конфликты и мировая политика / Д. Н. Барышников. М.: АСТ, 2008. 384 с.
2. Блищенко В. И. Региональные конфликты и международное право (вторая половина XX - начало XXI века: Учебное пособие / В. И. Блищенко, М. М. Солнцева. М.: «Издательский дом "Городец"». 2005. 495 с.
3. Василенко И.А. Политические переговоры: учеб.пособие / И.А. Василенко. М.: Инфра-М, 2010. 396 с.
4. Восток/Запад: Региональные подсистемы и региональные проблемы международных отношений. Уч. пособ. / Под ред. А.Д. Воскресенского. М.МГИМО; РОССПЭН, 2002. 528 с.
5. Звягельская И. Д. Специфика этнополитических конфликтов и подходы к их урегулированию: Учебное пособие / И. Д. Звягельская. М.: Навона, 2008. 160 с.
6. Капітоненко М. Міжнародні конфлікти / М. Капітоненко. К.: Либідь, 2009. 352 с.
7. Козырев. Г. Политическая конфликтология : учеб. пособие / Г. Козырев. М.: Издат. дом «Форум», 2012. 430 с.
8. Конфликты на Востоке: этнические и конфессиональные / Под ред. А.Д. Воскресенского. М.; Аспект пресс, 2008. 512 с.

9. Ланцов. С. Политическая конфликтология : учеб. пособие / С. Ланцов. СПб: Питер, 2008. 319 с.
10. Ли В. Ф. Теория международного прогнозирования: Учеб. пособие Дипломатической академии МИД РФ / В. Ф. Ли. М.: Научная книга, 2002.
11. Мандрагеля В. А. Причины та характер воєн (збройних конфліктів): філософсько-соціологічний аналіз: Монографія / В. А. Мандрагеля. К.: ЄУ, 2003. 570 с.
12. Міжнародні системи і глобальний розвиток. Підручник / за ред. Л. В. Губерського, В. А. Манжолі. К., 2008. 606 с.
13. Никитин А.И. Международные конфликты: вмешательство, миротворчество, урегулирование: ученик / А.И. Никитин. М.: Аспект Пресс, 2017. 384 с.
14. Политическая конфликтология : учеб. пособие / под ред. С. Ланцова. СПб. : Питер, 2008. 319 с.
15. Проскуріна О.О. Політична конфліктологія / О.О. Проскуріна, О.І. Ладиґа, Л.І. Ладиґа. Луганськ: ЛНУ ім. Т. Шевченка 2012. 359 с.

Додаткова література

1. Абашидзе А. Х. Региональная система защиты прав человека в Африке: история и современность / А. Х. Абашидзе, Л. М. Гойа Дансо // Юрист-международник. 2006. № 3. С. 25–42 ; № 4. С. 15–18.
2. Абашидзе А.Х. Мирное разрешение международных споров: современные проблемы / А.Х.Абашидзе, А. М. Солнцев, К. В. Агейченко. М.: Российский университет дружбы народов, 2011, 307 с.
3. Авдеев Ю. И. Терроризм как социально-политическое явление // Современный терроризм: состояние и перспективы / Ю. И. Авдеев. Под ред. Е. И. Степанова. М.: Эдиториал УРСС, 2000. 240 с.
4. Агаев Н. А. Сучасний тероризм – причини і прояви / Н. А. Агаев, М. О. Карпов, О. Ф. Хміляр, В. В. Єфімова. К. : Молода нація, 2005. 110 с.
5. Азия и Африка в современной мировой политике. М.: ИМЭМО РАН, 2012. 203 с.
6. Албанский фактор кризиса на Балканах. Сборник научных трудов и статей / РАН ИНИОН / Отв. ред. Е. Ю. Гуськова. М. : Индрик, 2012. 544 с..
7. Алимов Р. Шанхайская организация сотрудничества: глобальный профиль в международных отношениях / Р. Алимов. М.: Весь Мир, 2018. 400 с.
8. Альтерматт Э. Этнонационализм в Европе / Э. Альтерматт. М.: РГГУ, 2000. 366 с.
9. Арабо-израильские войны. Арабский взгляд. М.: Яуза, Эксмо, 2008. 480 с.
10. Арон Р. Мир і війна між націями / Р. Арон. К.: Юніверс, 2000. 450 с.
11. Багирова А. Ирак на рубеже тысячелетия: от "Бури" к "Свободе" / А. Багирова. М.: LAP Lambert Academic Publishing, 2013. 172 с.
12. Бадах Ю. Г. «Холодна війна» та її виміри (1946-1991) / Ю. Г. Бадах. К.: КНТЕУ, 2009. 456 с.
13. Бакланов А. Г. Ближний Восток: «дорожная карта» региональной безопасности / А. Г. Бакланов. М.: ИБВ, 2006. 136 с.
14. Балдйнюк О. В. Гуманітарна діяльність ООН у контексті врегулювання збройних конфліктів (1990-2000 рр.): Автореф. дис... канд. політ, наук / О. В. Балдйнюк. К. : Київській нац. ун-т ім. Тараса Шевченка ; Інститут міжнародних відносин, 2000. 18 с.
15. Барановский Е.Г. Методы анализа международных конфликтов / Е. Г. Барановский, Н. Н. Владиславлева. М. : Научная книга, 2002. 240 с.
16. Барышев А.П. Разрушение Югославии и ООН / А. Барышев. М. : Общество дружбы и развития сотрудничества с зарубежными странами, 2007. 135 с.

17. Батюк В. И. История международных отношений / В. И. Батюк. М. : Юрайт, 2016. 482 с.
18. Беловолов Ю. Г. История дипломатии : учебное пособие / Ю. Г. Беловолов. Донецк : ДонНУ, 2008. 231 с.
19. Белокреницкий В.Я. Пакистан-Индия : конфронтационная стабильность? / В.Я. Белокреницкий // Международные процессы. 2006. (май-август). Т. 4. №2 (11).
20. Берон Р. Агрессия / Р. Берон, Д. Ричардсон. СПб: Питер, 2001. 352 с.
21. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи / З. Бжезінський. Львів: Лілея-НВ, 2000. 236 с.
23. Бибикина О. Наступление исламского экстремизма / О. Бибикина // Азия и Африка сегодня. 2000. № 2. С. 15–23.
24. Ближний Восток: проблемы региональной безопасности. М.: ИИИиБВ, 2000. 208 с.
25. Бобкова Е. М. Молдо-приднестровское урегулирование конфликта в контексте особенностей массового сознания жителей обоих берегов Днестра / Е. М. Бобкова // Этносоциум. 2014. № 3 (69). С. 177–184.
26. Богатуров А. Д. Экономика и политика в современных международных конфликтах / А. Д. Богатуров. М: Издательство ЛКИ, 2008. 336 с.
27. Богуславский, А. Африканский союз и ливийский кризис: кто услышал голос Африки? / А. Богуславский // Международная жизнь. 2011. № 11. С. 44–54.
28. Брандедж Д. Крестовые походы. Священные войны Средневековья / Д. Брандедж. М.: ЗАО «Центрполиграф», 2011. 320 с.
29. Бройнинг Г. Руководство по ведению переговоров / Г. Бройнинг. М.: Инфра, 1996. 112 с.
30. Будагьянц М. Виклики «Арабської весни»: соціально-психологічний та соціально-політичний аналіз / М. Будагьянц, Л. Осьодло // Наук. вісн. Львів. держ. у-ту внутр. справ. 2014. № 1. С. 48–57.
31. Валевський О.Л. Політичний конфлікт у сучасній Україні: культурні виміри, структура, принципи аналізу: Монографія / О. Л. Валевський, А. Т. Ішмуратов. К.: НІСД, 1997.
32. Валецкий О. Новая стратегия США и НАТО в войнах в Югославии, Ираке, Афганистане и ее влияние на развитие зарубежных систем вооружения и боеприпасов: моногр. / О. Валецкий. М.: Арктика 4Д, 2008. 360 с.
33. Василенко И. А. Международные переговоры: Учебник. Москва: Юрайт, 2013. 486 с.
34. Ващенко І. В. Характерні ознаки етнічного конфлікту / І. В. Ващенко // Вісник ХДПУ ім. Г. С. Сковороди. Психологія, №11, 2003. С. 131-142.
35. Ващенко І. В. Роль етнічної самосвідомості в етнічних конфліктах / І. В. Ващенко, Ж. Л. Саакова // Наука і освіта: наук. – практ. журнал. №1, 2004. С. 89- 102.
36. Веджвуд С. В. Тридцатилетняя война / С. В. Веджвуд. М.: АСТ, 2013. 576 с.
37. Видясова М. Ф. Политический ислам в странах Северной Африки / М. Ф. Видясова, В. В. Орлов. М.: Издательство МГУ, 2008. 512 с.
38. Военная сила в международных отношениях: учебное пособие / В.И. Анненков [и др.]; под ред. В.И. Анненкова. М.: Кнорус, 2011. 493 с.
39. Волков А. Б. Религиозный фундаментализм в Израиле и палестинская проблема / А. Б. Волков. М.: МОНФ: ИБВ РАН. 1999. 160 с.
40. Воротнюк М.О. Особливості міжнародних конфліктів пост-біполярного періоду / М. О. Воротнюк // Стратегічна панорама. 2009. № 4. С. 41–44.
41. Гаджиев К.С. "Большая игра" на Кавказе. Вчера, сегодня, завтра : Монография / К.С. Гаджиев. М. : Международные отношения, 2010. 344 с.
42. Гапич А. Э. Технологии цветных революций: Монография / А.Э. Гапич, Д.А. Лушников. - 2-е изд. М.: ИЦ РИОР: НИЦ ИНФРА-М, 2014. 126 с.

43. Гальчинський А.С. Україна на перехресті геополітичних інтересів / Гальчинський А.С. К.: Знання України, 2002. 178 с.
44. «Гибридные войны» в хаотизирующемся мире XXI века / Под ред. П.А.Цыганкова. М.: Изд-во Моск. ун-та, 2015. 384 с.
45. Глобалізація і безпека розвитку : кол. моногр. / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко та ін. ; за ред. О. Г. Білоруса. К., 2001. 773 с.
46. Глобальна та національна безпека : підручник / за заг. ред. Г. П. Ситника. К. : НАДУ, 2016. 764 с.
47. Глобальна та національна безпека: словник-довідник / уклад.: Г.П.Ситник, О.І.Пошедін, М.М.Шевченко, С.П.Завгородня, М.Г.Орел; за заг. ред. Г.П.Ситника. К.: НАДУ, 2016. 140 с.
48. Глобальные конфликты нового и новейшего времени. Учебное пособие / Под ред. проф. Н.В. Паниной. М.: МИЭМ, 2005. 117 с
49. Глухова А. В. Политические конфликты: основания, типология, динамика (теоретико-методологический анализ) / А. В. Глухова. М.: Эдиториал УРСС, 2000. 280 с.
50. Голиков В. Д. Посредничество: системно-междисциплинарный анализ: Монография / В. Д. Голиков, С. В. Абдуллина. М.: ИНФРА-М, 2012 . 152 с.
51. Гончар Б. М. Миротворчі операції НАТО на Балканах в контексті стратегічної ситуації в Європі 90-х років ХХ століття / Гончар Б.М., Орлик В.В. // Вісник Київського Національного Університету ім. Т. Шевченка. 2003. №69 (№68–70). С.92–95
52. Горбулін В. Гібридна реальність нового світоустрою: необхідність іншого політичного бачення / В. Горбулін // Україна дипломатична: Науковий щорічник. 2017. Вип. XVIII. С. 560-571.
53. Гуськова Е.Ю. История югославского кризиса (1990–2000) / Е.Ю. Гуськова. М. : Русское право / Русский национальный фонд, 2001. 720 с.
54. Демченко А. В. Палестина в условиях Арабской весны / А. В. Демченко // Системный мониторинг глобальных и региональных рисков: Арабский мир после Арабской весны / Под ред. Коротаева А. В., Исаева Л. М., Шишкиной А. Р. М., 2013. С. 274–295.
55. Дериглазова Л. В. Асимметричный конфликт: уравнение со многими неизвестными / Л. В. Дериглазова. Томск: Изд-во Томского университета, 2009. Изд-во том. ун-та, 2009. 284 с.
56. Ди Нольфо Э. История международных отношений. (1918-1999) / Э. Ди Нольфо. М.: Логос, 2003. 1306 с.
57. Егорин А. З. Арабский Восток в борьбе за обновление (Ливия, Египет, Сирия). Хроника событий, 2012-2013 гг. / А. З. Егорин. Казань: Изд-во Казанского ун-та, 2015. 352 с.
58. Емельянов А. Л. Постколониальная история Африки южнее Сахары : учеб. пособие / А. Л. Емельянов. М.: МГИМО-Университет, 2012. 492 с.
59. Еременко В.В. Терроризм и наркобизнес как глобальные угрозы человечеству: социально-философский анализ / В. В. Еременко. М.: Граница, 2007. 164 с.
60. Ємельянов В. П. Терористичний акт: загальне поняття, відмежування від суміжних злочинів та шляхи вдосконалення складу злочину / В. П. Ємельянов // Вісник Асоціації кримінального права України. 2015. № 1 (4). С. 233–244.
61. Жирохов М.А. Семена распада: войны и конфликты на территории бывшего СССР. СПб: БХВ-Петербург, 2012. 688 с.
62. Забеліна І. О. Поняття та сутність політичних криз: історико-бібліографічний аналіз / І. О. Забеліна // Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. Одеса, 2013. Вип. 49.
63. Заемский В. Ф. Теория и практика миротворческой деятельности ООН / В. Ф. Заемский. М.: МГИМО, 2008. 220 с.

64. Звягельская И. Д. Этно-политические конфликты в современном мире // И. Д. Звягельская // Этнос и конфессии на Востоке: конфликты и взаимодействие / Отв. ред. А. Д. Воскресенский. М.: Московский государственный институт международных отношений (Университет) МИД РФ, 2005. 576 с.
65. Звягельская И. Д. Религиозный фактор в палестино-израильском конфликте / И. Д. Звягельская // Религия и конфликт. М., 2007.
66. Звягельская И. Д. Ближневосточный клинч : Конфликты на Ближнем Востоке и политика России / И. Д. Звягельская. М.: Аспект Пресс, 2014. 204 с.
67. Здравомыслов А.Г. Межнациональные конфликты в постсоветском пространстве. 2-е изд. / А. Г. Здравомыслов. М.: Аспект Пресс, 1999. 286 с.
68. Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин (1991-2003) / С. В. Віднянський [та ін.]; НАН України, Інститут історії України. К.: Генеза, 2004. 616 с.
69. Золотарев О.А. Межэтнические и межконфессиональные конфликты. Этнополитические проблемы безопасности / О. А. Золотарев. М., 2000. 234 с.
70. Золян С. Т. Описание регионального конфликта как методологическая проблема / С. Т. Золян // Полис: политические исследования. 1994. № 2.
71. Идентичность и конфликт в постсоветских государствах: Сб. статей / Под ред. М. Б. Олкотт, В. Тишкова и А. Малашенко. М.: Моск. Центр Карнеги, 1997. 488 с.
72. История международных отношений: Учеб. пособ. / Колл. авт.; под ред. Г. В. Каменской, О. А. Колобова, Э. Г. Соловьева. М.: Логос, 2007. 712 с.
73. История международных отношений : учебник и практикум для академического бакалавриата / Н. А. Власов [и др.] ; под редакцией Н. А. Власова. М. : Издательство Юрайт, 2016. 316 с.
74. История международных отношений в документах и воспоминаниях современников : Хрестоматия. СПб.: Изд-во С.-Петерб. гос. ун-та. Вып. 1: Конец XV в. - 1918 г. / [Сост. С.В. Лобачев, А.Ю. Павлов]. 2003. 359 с.; Вып. 2: 1919-1939 гг. / [сост. Н. С. Ниязов, А. А. Малыгина]. 2008. 319,
75. История стран Азии и Африки после Второй мировой войны / ред. С. И. Лунев. М. : Юрайт, 2016. Ч. 1. 427 с.; Ч. 2. 255 с.
76. Іваницька О. П. Зовнішня політика країн Західної Європи та Північної Америки у постбіполярний період (1990-і – 2000-і роки): Навч. посіб / О. П. Іваницька. К.:Видавничий Дім «Слово», 2012. 720 с.
77. Історія західних та південних слов'ян: ХХ століття /Є.П.Пугач, С.Ю.Страшнюк, Р.М.Постоловський та ін. Х.: Око, 1998. 464 с.
78. Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку ХХ ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І.Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.
79. Кавтарадзе С. Д. Этнополитические конфликты на постсоветском пространстве / С. Д. Кавтарадзе. М.: Экзамен. 2005. 224 с.
80. Калдор М. Новые и старые войны: организованное насилие в глобальную эпоху / М. Калдор. М.: Изд-во Тнститута Гацдара, 2016. 416 с.
81. Капітоненко М.Г. Системний підхід в дослідженні міжнародного конфлікту / М. Г. Капітоненко // Дослідження світової політики. К.: ІСЕМВ НАНУ, 2002. Вип. 20. С. 186-194.
82. Капітоненко М.Г. Традиційні міждержавні та внутрішні конфлікти в постбіполярній системі міжнародних відносин / М. Г. Капітоненко // Актуальні проблеми міжнародних відносин. Вип. 36, част. 2. К.: ІМВ, 2002. С. 37-43.
83. Карпович О.Г. Современные концепции управления международными конфликтами / О. Г. Карпович. М.: Юрист Москва : Юрист, 2011. 487 с.
84. Коваленко Б.В. Политическая конфликтология: учеб. пособие / Б.В. Коваленко, А.И. Пирогов. М.: Ижица, 2002. 400 с.

85. Козицький А.М. Новітня історія Азії та Африки: [Посіб. для студ. істор. і гуманітар. фак-тів ун-в] / А.М. Козицький. Львів: Афіша, 2004. 430 с.
86. Козлітін В. Д. Друга світова війна, 1939-1945 рр. : Навч. посіб. / В.Д. Козлітін. Х. : РА, 2001. 335 с.
87. Конфліктологія та теорія переговорів: навч. посіб. [для студентів, аспірантів і викл. вищ. закл. освіти України] / Г. І. Луцишин ; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2015. 200 с.
88. Конфликты в современном мире / Под ред. М. М. Лебедевой. М.: Моск. обществ. науч. фонд, 2001. 156 с
89. Кон-Шербок Д. Палестино-израильский конфликт: Две точки зрения / Д. Кон-Шербок, Д. Эль-Алами. М.: Изд.-торговый дом «Гранд», Фаир-пресс, 2002. 316 с.
90. Коппель О. А. Міжнародні системи. Світова політика / О. А. Коппель., О. С. Пархомчук. К.: ФАДА ЛТД, 2001. 224 с.
91. Коппитерс Б. Европеизация и разрешение конфликтов: конкретные исследования европейской периферии / Б. Коппитерс, М. Эмерсон. М.: Весь мир, 2005. 238 с.
92. Корыбко. Э. Гибридные войны: непрямої адаптивний підхід к смене режимов / Э. Корыбко. М.: Российский ун-т дружбы народов, 2015. 127 с .
93. Косово: международные аспекты кризиса / Под ред. Д. Тренина и Е. Степановой; Моск. центр Карнеги. М. : Гендальф, 1999. 309 с.
94. Косач Г. Г. Политический ислам в палестинском контексте: движение ХАМАС // Исламизм и экстремизм на Ближнем Востоке (сборник статей). М., 2001. С. 113–124.
95. Косолапов Н. Конфликты постсоветского пространства: политические реалии // Международная экономика и международные отношения. 1995. № 11.
96. Кревельд М.ван. Трансформация войны / М. ван Кревельд ; пер. с англ. [под ред. Ю. Кузнецова]. – 2-е изд., испр. М.: ИРИСЭН, 2015 318 с.
97. Кузнецов Д. В. Арабо-израильский конфликт: История и современность. Очерк событий. Документы и материалы / Д. В. Кузнецов. Благовещенск: Изд-во БГПУ, 2006. 289 с.
98. Кулагин В. М. Современная международная безопасность / В. М. Кулагин. М.: КноРус, 2012. 432 с.
99. Кучик О. С. Зовнішня політика України: навчальний посібник / О. С. Кучик, О. А. Заяць. К.: Знання, 2010. 334 с.
100. Кучменко Е. М. Історія міжнародних відносин першої половини ХХ ст. : у 2 ч. / Е. М. Кучменко. К. : ПК ДСЗУ, 2007. Ч. 1. 369 с.; Ч. 2. 386 с.
101. Лабинская И. Конфликты на Ближнем Востоке в XXI веке / И. Лабинская // Мировая экономика и международные отношения. 2013. № 10. С. 3-18.
102. Лебедева М.М. Политическое урегулирование конфликтов / М. М. Лебедева. М.: Аспект Пресс, 1999. 271 с.
103. Лебедева М. М. Межэтнические конфликты на рубеже веков: методологический аспект / М. М. Лебедева // Международная экономика и международные отношения. 2000. № 5. С. 31–39.
104. Лиман С.И. Идеи в латах: Запад или Восток? Средневековье в оценках медиевистов Украины (1804 - первая половина 1880-х гг.) / С.И. Лиман. Х.: ХГАК, 2009. 688 с.
105. Лиман С. И. Крестonosцы и Византия : железом по мрамору. История противостояния и её отражение в творчестве В. К. Надлера / С. И. Лиман // Византийская мозаика. Х., 2017. Вып. 5. С. 99-132.
106. Лиман С. І. Міжнародні відносини середньовічної Європи у творчості М. О. Таубе: харківський період його науково-педагогічної діяльності (1897-1899) / С. І. Лиман // Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології / Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича. Чернівці, 2018. Т. 2 (46). С. 223-241.

107. Локальные войны и вооруженные конфликты конца XX – начала XXI века: информационно–аналитический обзор/П.В. Иванишин [и др.]. Мн.: УО «Военная академия Республики Беларусь», 2008.
108. Лотоцький С. Україна в світовому геополітичному просторі / С. Лотоцький, С.Трохимчук. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2002. 192 с.
109. Луньов В. В. Злочинність у міжнаціональних конфліктах / В. В. Луньов. // Соціологічні дослідження. 2007. № 6
110. Лутовинов В. Этносепаратизм — чума нашего времени / В. Лутовинов, Ю. Морозов // Азия и Африка. 2000. № 2.
111. Малай В. В. Международные аспекты конфликта / В. В. Малай. М.: Наука, 2011. 291 с.
112. Малашенко А. Исламская альтернатива и исламистский проект. М. : Изд-во «Весь Мир», 2006. 221 с.
113. Малышева Д.Б. Конфликты в развивающемся мире, России и Содружестве Независимых Государств: религиозный и этнический аспекты / Д. Б. Малышева. М.:ИМЭМОРАН, 1997.122 с.
114. Малышева Д.Б. Центральноазиатский узел мировой политики / Д. Б. Малышева. М., ИМЭМО РАН, 2010,100 с.
115. Манойло А.В. Технологии несилового разрешения современных конфликтов / А. В. Манойло. Под ред. А.И. Петренко. М.: Горячая линия — Телеком, 2008. 392 с
116. Манцев А. А. Этнополитические конфликты: природа, типология и пути урегулирования // Социально-политический журнал.1996. № 4.
117. Марсден П. Талибан: Война и религия в Афганистане / П. Марсден: [пер. с нем.]. М.: Городец, 2002. 320 с.
118. Мартынов Б. Ф. История международных отношений стран Латинской Америки (XX — начало XXI в.) / Б. Ф. Мартынов. М.: Навона. 2008. 424 с.
119. Марущак М. Й. Історія дипломатичних відносин у XX сторіччі / М. Й. Марущак. Вінниця : Нова Кн., 2008. 365 с.
120. Международные отношения в Центральной Азии. События и документы / А.Д. Богатуров, А. С. Дундич, В. Г. Коргун и др. М.: Аспект пресс, 2011. 549 с.
121. Международные отношения: теории, конфликты, движения, организации: учеб. пособие для студентов вузов / П. А. Цыганков и др.; под ред. П. А. Цыганкова. - 3-е изд., перераб. и доп. М. : Альфа-М : ИНФРА-М, 2013. 335 с.
122. Международный опыт разрешения этнических конфликтов / Под общ. ред. Б. Коппитерс, Э. Ремакль, А. Зверев. М.: Весь мир, 1997. 304 с.
123. Митяев В. Карабахский конфликт в контексте международных отношений // Армения: проблемы независимого развития. М., 1998. С. 34-45.
124. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000-ні роки): Підруч. / В. А. Манжола, М. М. Білоусов, Л. Ф. Гайдуков та ін. К.: Либідь, 2001. 622 с.
125. Міжнародні відносини та світова політика: Підручник / Кер. авт. кол. В. Ю. Крушинський; за ред. В. А. Манжоли. К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. 863 с.
126. Міжнародні організації: Навч. посіб. / За ред. О. С. Кучика. К.: Знання, 2005. 498 с.
127. Мішин О. Миротворча діяльність Африканського союзу / О. Мішин // Актуальні проблеми міжнародних відносин / Київ. нац. ун-т, Ін-т міжнар. відносин. Київ, 2011. Вип. 98, ч. 1. С. 3–5.
128. Мішин О. В. Особливості формування та функціонування безпекових механізмів Африканського союзу / О. В. Мішин // Актуальні проблеми міжнародних відносин / Київ. нац. ун-т, Ін-т міжнар. відносин. Київ, 2011. Вип. 95, ч. 1. С. 13–17.

129. Морозов Ю. В. Балканы сегодня и завтра: военно-политические аспекты миротворчества / Ю. В. Морозов, В. В. Глушков, А. А. Шаравин. М. : Центр воен.-стратег. исслед. Генер. штаба ВС РФ : Ин-т полит. и воен. анализа, 2001. 375 с.
130. Москаленко В. Пакистан и Индия: две страны один конфликт // Азия и Африка. 2001. № 1.
131. Муфак Зияд Тамир. Роль ООН у мирному розв'язанні спорів і конфліктів / З. Т. Муфак // Право України. 2003. №1.
132. Наумкин В. Кризис на Ближнем Востоке: внешнее вмешательство и разгул экстремизма / В. Наумкин // Валдайские записки. 2014, № 3
133. Никитин А.И. Миротворческие операции в СНГ / А. И. Никитин и др. М.: МОНФ, 1998. 76 с.
134. Никитин АИ. Миротворческие операции: концепция и практика. М. М.: МОНФ, 2000. 188 с.
135. Никитин А.И. Конфликты, терроризм, миротворчество / А. И. Никитин. М.: Навона, 2009. 232 с.
136. Никитина Ю. ОДКБ и ШОС: модели регионализма в сфере безопасности / Ю.А. Никитина. М.: Навона, 2009. 200 с.
137. Николаенко В. Организация Договора о коллективной безопасности / В. Николаенко. М.: Научная книга, 2004. 224 с.
138. Новітні виклики у відносинах України та ЄС : монографія / Ю. В. Мельник, О. І. Пошедін, М. Є. Чулаєвська [та ін.] ; за заг. ред. Г. П. Ситника, Л. А. Шереметьєвої. Київ : НАДУ, 2016. 136 с.
139. Олимпиев А. Ю. Международные проблемы Ближнего Востока 1960-е - 2013 / А. Ю. Олимпиев, А. М. Хазанов. М. : Юнити-Дана, 2013. 351 с.
140. Орлова Т. В. Сучасна політична історія країн світу: навч. посіб. для студентів, аспірантів, викладачів ВНЗ / Т. В. Орлова. К., 2013. 677 с.
141. Отару Е.П. Міждержавні конфлікти в Африці на південь від Сахари в середині 70-х - на початку 90-х років (типологія і шляхи врегулювання): Автореф. дис... канд. політ. наук / Е. П. Отару. Інститут міжнародних відносин. К. : Київський ун-т ім. Тараса Шевченка, 1999. 19 с.
142. Паин Э. Чечня и другие конфликты в России / Э. Паин // Международная жизнь. 1998. № 9. С. 91–101.
143. Рожкова Л В Международные конфликты в XXI веке: учеб.- метод пособие / Л В Рожкова О В Сальникова Пенза Изд-во ПГУ 2015. 120 с
144. Павловська Т.В. Політичні переговори як спосіб розв'язання політичних конфліктів / Т. В. Павловська // Вісник Київського національного університету. Філософія, політологія. 2007. № 87-88 . С. 70-73.
145. Панарин А. С. Стратегическая нестабильность в XXI веке / А. С. Панарин. М.: Эксмо; Алгоритм, 2004. 636 с.
146. Парахонський Б.О. Зовнішня політика України в умовах кризи міжнародного безпекового середовища : аналіт. доп. : [наук. вид.] / Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська ; Нац. ін-т стратег. дослідж. К. : НІСД, 2015. 98 с.
147. Пацук Ю. Проблема врегулювання політичних конфліктів в українському суспільстві / Ю. Пацук // Людина і політика. 1999, №2.
148. Перепелиця Г. М. Воєнно-політичний конфлікт: методологія дослідження та врегулювання : Автореф. дис... д-ра політ, наук / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького. К., 1996. 38с.
149. Перепелиця Г.М. Генезис конфліктів на посткомуністичному просторі Європи / Г. М. Перепелиця. К.: Стилос – ПЦ “Фоліант”, 2003. 256 с.
150. Печенюк І. С. Сутність і витоки міжнародного тероризму / І. С. Печенюк, М. М. Шевченко // Воєнна історія. 2004. 46. С. 39–53.

151. Пленков О. Ю. Новейшая история стран Европы и Америки : учебник для академического бакалавриата / О. Ю. Пленков. 2-е изд., перераб. и доп. М. : Издательство Юрайт, 2016. 399 с.
152. Поляков К. И. Арабский Восток и Россия: проблема исламского фундаментализма / К. И. Поляков. М.: Едиториал УРСС, 2003. 157 с.
153. Пронь С.В. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1914-1991 роки: Навч. посіб / С. В. Пронь. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2009. 140 с.
154. Пряхин В.Ф. Региональные конфликты на постсоветском пространстве: (Абхазия, Южная Осетия, Нагорный Карабах, Приднестровье, Таджикистан) / В. Ф. Пряхин . М.: ООО «Издательство ГНОМ и Д». 2002. 312 с.
155. Рассел Д. Международные коалиционные силы в Ираке / Джесси Рассел. М.: VSD, 2012. 651 с
156. Радецкий В. Г. Класифікація сучасних воєнних конфліктів і види миротворчої діяльності / В. Г. Радецький // Вісник Київського міжнародного університету. 2009. Вип.9. С. 87–104.
157. Ражбадинов М. З. Анатомия египетской революции – 2011: Египет накануне и после политического кризиса в январе-феврале 2011 г. / М. З. Ражбадинов. М. : Институт востоковедения РАН, 2013. 424 с.
158. Романенко С. А. Югославия: история возникновения, кризис, распад, образование независимых государств / С. А. Романенко. М. : ООО "Издат. центр науч. и учеб. программ", 2000 . 496 с.
159. Руда В. Європейський досвід урегулювання криз: на матеріалі конфлікту в Боснії і Герцеговині (1991–1995 рр.) / В. Руда // Схід. 2010. № 2 (102). С. 97–105.
160. Савин Л. Новые способы ведения войны: Америка строит империю / Л. Савин, М.: Питер, Серия «Новая политика», 2016. 350 с.
161. Сарабьев А. В. Ситуация в Ливане: системность конфликта и бессистемность решений/ А. В. Сарабьев // Ближний Восток и современность. Вып. 34. М., 2008. С. 267–290.
162. Сетов Р. А. Конфликт и кризис: категориальные комплексы в теории международных отношений / Р. А. Сетов // Введение в теорию международных отношений: Учеб. пособие / Отв. ред. А. С. Маныкин. М.: Изд_во МГУ, 2001. С. 178–214.
163. Смирнов А.И. Израиль в огне джихада / В.П. Смирнов. М.: Изд. дом «Вече», 2004. 416 с.
164. Смит Э. Национализм и модернизм / Э. Смит. М.: Праксис, 2004. 466 с.
165. Смолянский В. Г. Национальные конфликты в СССР и СНГ (1985–1992 гг.). / В. Г. Смолянский. Улан-Удэ: БНЦ СО РАН, 1996, 186 с.
166. Станкевич І.П. Політичний конфлікт та технологія його запобігання / І. П. Станкевич // Вісник Київського національного університету. Філософія, політологія. 2007. № 84-86. С. 103-105.
167. Стасюк С. В. Особливості регулювання сучасних збройних конфліктів: проблеми та перспективи / С. В. Стасюк. // Юридична наука. 2011. № 1 (1). С. 206–210.
168. Стасюк С. Регулювання сучасних збройних конфліктів міжнародними гуманітарними засобами / С. Стасюк // Віче. 2010. № 24. С. 20–24.
169. Степанова Е. А. Интернационализация локально-региональных конфликтов / Е. А. Степанова // Международная жизнь. 2000. № 11. С. 83 – 94.
170. Степанова Е. А. ИГИЛ и транснациональный исламистский терроризм / Е. А. Степанова // Пути к миру и безопасности. 2014. № 2 (47). С. 13–27.
171. Стрельчук Н. Конфлікт 2001 р. у Македонії та роль НАТО і ЄС у його вирішенні / Н. Стрельчук // Історична панорама : Зб. наук. статей Чернівецького національного університету. Серія Історія. – Чернівці : Рута, 2006. – Вип. 3. – С. 89–103.

172. Сушенцов А.А. Малые войны США : политическая стратегия США в конфликтах в Афганистане и Ираке в 2000-2010-х годах / А. А. Сушенцов. М. : Аспект Пресс, 2014. 271 с.
173. США і світ ХХІ століття : монографія / Пахомов Ю.М., Коваль І. М., Шергін С.О. та інші. К.: Центр вільної преси, 2013. 620 с.
174. Ткаченко В. Україна: quo vadis – куди йдемо? / В. Ткаченко. К.: ЛОГОС УКРАЇНА, 2017. 422 с.
175. Торкунов А. В. Корейский полуостров: метаморфозы послевоенной истории / А.В. Торкунов, В. И. В. Ф. Ли. М.: ОЛМА Медиа Групп, 2008. 541 с.
176. Травина Е. М. Этнокультурные и этноконфессиональные конфликты в современном мире / Е. М. Травина. СПб. Издательство СПбГУ, 2007. 256 с.
177. Триведи Р. Нетрадиционные угрозы безопасности в Центральной Азии с точки зрения сравнительной региональной перспективы // Сравнительная политика. 2011. № 4(6). С. 109-123.
178. Україна і світ: прагнення змін / М. Антонович, Н. Висоцька, С.Курбатов [та ін.]. К.: Дух і літера, 2010. 448 с.
179. Україна у міжнародних відносинах ХХ століття : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Я. Й. Малика. Львів: Світ, 2004. 391 с.
180. Уткин А. Первая мировая война / А. Уткин. М.: Культурная революция, 2013. 560 с.
181. Уткин А.И. Вторая мировая война / А.И. Уткин. М.: Эксмо, 2003. 960 с.
182. Федоров Ю. Е. Военный фактор в современных международных отношениях / Ю. Е. Федоров // Современные международные отношения / Под ред. А. В. Торкунова. М., 2000. С. 121–162.
183. Уэсли К. Как победить в современной войне / К. Уэсли. М.: Альпина : Альпина Паблишер, 2004. 233 с.
184. Федорченко А. В. Феномен «Исламского государства» / А. В. Федорченко, А. В. Крылов // Вестник МГИМО (Университета). 2015. № 2 (41). С. 174–183.
185. Фельдман Д. М. Политология конфликта / Д. М. Фельдман. М.: Стратегия, 1998. 199 с.
186. Фельдман Д. М. Международный конфликт : между правом и целесообразностью / Д. М. Фельдман // Вестник МГИМО-Университета. 2009. №6.
187. Фененко А. В. Современная международная безопасность : ядерный фактор / А. В. Фененко. Отв. ред. В. А. Весёлов. М.: Аспект Пресс, 2013. 573 с.
188. Фененко.А. В. Современная история международных отношений 1991 - 2015 / А. В. Фененко. М. : Аспект Пресс, 2015. 384 с.
189. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / С. Хантингтон. М.: ООО «Издательство АСТ», 2003. 603 с.
190. Хейстингс М. Первая мировая война. Катастрофа 1914 года / М. Хейстингс. М.: Альпина Паблишер, 2017. 604 с.
191. Хижняк І. А. Нова історія міжнародних відносин у системному форматі (1648-1918): Підручник / І. А. Хижняк. К.: Персонал, 2009. 224 с.
192. Хобсбаум Э. Нации и национализм после 1780 года / Э. Хобсбаум. Перевод с англ. А.А. Васильева. Санкт-Петербург: Алетейя, 1998. 119 с.
193. Хохлов И. О некоторых подходах к объяснению феномена терроризма / И. Хохлов // Мировая экономика и международные отношения. 2015. №5.
194. Худайкулова А. В. Гуманитарное вмешательство как новый вид современной миротворческой практики / А. В. Худайкулова // Современные проблемы мировой политики: Безопасность, конфликты и их анализ /Под ред. М. М. Лебедевой. М., 2002. С. 7–47.
195. Цветков Г.М. Міжнародні відносини й зовнішня політика в 1917-1945рр.: Навч. посіб. / Г. М. Цветков. К.: Либідь, 1997. 232 с

196. Цыганов Ю. Тайвань в структуре региональной безопасности Восточной Азии / Ю. Цыганов. М. : Academia, 1999. 152 с.
197. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): Підручник / Л. Д. Чекаленко, С. Г. Федуняк. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. 464 с.
198. Черновецкий В.М. Запад и Восток: столкновение цивилизаций / В.М. Черновецкий. Ростов н/Д: Феникс, 2007. 331 с.
199. Черноудова М. С. Понятие конфликта в международном праве / М. С. Черноудова // Московский журнал международного права. 2005. № 2 (58). С. 77–92.
200. Чікін О. А. Ескалація розвитку збройних конфліктів / О. А. Чікін, О. О. Чікін // Персонал. – 2006. – № 9. – С. 48–51.
201. Чичулин Н.А. Вооруженные конфликты и основные способы их социального разрешения / Н.А. Чичулин. М.: РУДН, 2005. 140 с.
202. Штоль В. В. Роль и место НАТО в системе европейской и международной безопасности в условиях глобализации / В.В. Штоль. М.: Научная книга. 2006. 352 с.
203. Шульц Э. Управление социальным протестом как технология и содержание «арабской весны» / Э. Шульц // Международные процессы. 2015. Т. 13. №1.
204. Шукшин В.С. Войны нового поколения: гибридная война – миф или реальность? / Шукшин В. С., Суворов В. Л. М.: У Никитских ворот, 2017. 319 с.
205. Щербак Ю. Україна: виклик і вибір: перспективи України в глобалізованому світі ХХІ століття / Ю. Щербак. К.: Дух і Літера, 2003. 578 с.
206. Эко У. Полный назад! «Горячие войны» и популизм в СМИ. М.: ЭКСМО, 2007. 592 с.
207. Этноты и конфессии на Востоке: конфликты и взаимодействие / Под ред. А. Д. Воскресенского, А. В. Торкунова. М.: МГИМО. 2005. 576 с.
208. Яковлев А. И. Религиозный фактор в мировой политике в эпоху глобализации: от секуляризации к фундаментализму // Вестник Московского университета. 2013. № 4. С. 12.
209. Яхно Т.П. Конфліктологія та теорія переговорів. Навч. посіб. / Т.П. Яхно, І.О. Куревіна. К.: Центр учбової літератури, 2012. 168 с.
210. Fuller G. E. The Future of Political Islam. New York/Houndmills: Palgrave MacMillan, 2004.
211. Central Asian Security. The New International Context / Ed. by R. Allison and L. Jonson. London: Royal Institute of International Affairs; Washington: Brookings Institution, 2001. 279 p.
212. Guelke A. Politics in Deeply Divided Societies. Cambridge: Polity Press, 2012; 3184 p.
213. Galtung J. Peace by Peaceful Means. Peace and Conflict: Development and Civilization. L., 1996. 280 p.
214. Gray C. S. War, peace and international relations : an introduction to strategic history / Colin S. Gray. N.Y.: Routledge, 2007. 306 p.
215. Holsti K.J. Peace and War. New York: Cambridge University Press, 1991. 379 p.
216. Horowitz D. Ethnic Groups in Conflict, Updated Edition With a New Preface. University of California Press. 2000. University of California Press; 2nd edition . 711 p.
217. Nye J.Jr., Welch D. A. Understanding Global Conflict and Cooperation: An Introduction to Theory and History (9th Ed.). London: Pearson, 2013. 384 p
218. Popescu N. EU Foreign Policy and Post-Soviet Conflicts. Stealth Intervention. Abingdon: Routledge, 2010. 176 p.
219. Sunstein C. Legal Reasoning and Political Conflict. Oxford - Oxford University Press; 1996. 272 с.
220. Wedgwood Veronica. The Thirty Years War. New York: New York Review Books, 2005. 536 p

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Абашидзе А.Х., Солнцев А.М., Агейченко К.В. Мирное разрешение международных споров: современные проблемы [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bibliorossica.com/book.html?search_query=10311&ln=ru
2. Богатуров А. Д. Экономика и политика в современных международных конфликтах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/206422/>
3. Валевський О.Л., Ішмуратов АТ. Політичний конфлікт у сучасній Україні: культурні виміри, структура, принципи аналізу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.geocities.com/Atiens/Academy/8474/co001.zip>
4. Гаджиев К.С. "Большая игра" на Кавказе. Вчера, сегодня, завтра [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.studentlibrary.ru/book/ISBN9785713313661.html>
5. Гапич А. Э. Технологии цветных революций [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://znanium.com/bookread.php?book=460730>
6. Забеліна І. О. Поняття та сутність політичних криз: історико-бібліографічний аналіз – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/564>
7. Карпович, О. Г. Глобальные проблемы и международные отношения [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://znanium.com/bookread.php?book=490883>
8. Міжетнічні та міжконфесійні конфлікти і їх вплив на сучасний політичний розвиток // Центр дослідження регіональних проблем "Євразія". [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.geocities.com/CapitolHill/Senate/8092/8pesym1.html>
9. Пацук ІО. Проблема врегулювання політичних конфліктів в українському суспільстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cvu.kiev.ua/Ip/021p99u/5_1.html
10. Феллер В. Арабская нефть – сценарий кризиса 2001–2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.caspian.ru.
11. Фененко А. В. Современная международная безопасность : ядерный фактор [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rucont.ru/file.ashx?guid=8b07947c-e22f-4cf7-92ee-460a5165b077>
12. Oksenberg Rorty A. The Moral Duty of Promoting Political Conflict / Philosophy of education. - 1995. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ed.uiuc.edu/EPS/PES-yearbook/95_docs/rorty.html

2. Плани практичних (семінарських) занять, самостійної роботи ***Семінарське заняття 1. Вступ. Теорія, сутність, типологія конфліктів.***

План семінару / Питання для обговорення

1. Сутність, суб'єкти і предмет міжнародних конфліктів.
2. Причини, типологія і функції конфлікту в міжнародних відносинах.
3. Структура і процес розвитку міжнародних конфліктів.
4. Еволюція наукових уявлень про міжнародні конфлікти від Давнини до сучасності.

Семінарське заняття 2 (3). Специфіка сучасних конфліктів

План семінару / Питання для обговорення

1. Головні причини дестабілізації у постбіполярній системі міжнародних відносин.

2. Специфіка нових регіональних конфліктів. Посилення етнічного та конфесійного факторів в сучасних конфліктах.
3. Пошук національної ідентичності через релігію. Ісламський фундаменталізм.
4. Гібридні і асиметричні види сучасних конфліктів.
5. Вплив кризи американського лідерства на міжнародну конфліктогенність.
6. Право націй на самовизначення і принцип територіальної цілісності держав. Сепаратистські рухи в сучасному світі.
7. Міграція і проблема адаптації мігрантів в сучасному суспільстві. Успіхи і провали політики мультикультуралізму.
8. Проблема та основні тенденції розвитку міжнародного тероризму.
9. Контроль над ядерними і звичайними озброєннями.
10. Роль інформаційних воєн у військово-політичних конфліктах.

Семінарське заняття 3 (5). Способи врегулювання конфліктів

План семінару / Питання для обговорення

1. Міжнародне право і міжнародні конфлікти. Правові методи врегулювання конфліктів.
2. Посередництво як засіб врегулювання сучасних конфліктів
3. Значення, структура та функції переговорного процесу.
4. Сутність і значення миротворчості.
5. Роль міжнародних організацій у врегулюванні конфліктів.
6. Військове врегулювання міжнародного конфлікту.

Семінарське заняття 4 (8). Конфлікти на пострадянському просторі

План семінару / Питання для обговорення

1. Специфіка конфліктів в СНД і регіональні миротворчі структури.
2. Історія і сучасний стан етноконфесійного конфлікту в Нагірному Карабасі.
3. Грузино-абхазський і грузино-осетинський конфлікти.
4. Конфлікти на Північному Кавказі. Перша і Друга Чеченські війни.
5. Придністровський конфлікт.
6. Громадянська війна в Таджикистані.
7. Політичні конфлікти в сучасній Україні.
8. Прогнозування майбутніх конфліктів на пострадянському просторі.

Семінарське заняття 5 (12). Сучасні конфлікти в Африці та конфліктний потенціал регіону

План семінару / Питання для обговорення

1. Етно-конфесійний конфлікт в Судані.
2. Конфлікт між Ефіопією і Еритреєю. Громадянська війна в Сомалі.
3. Етноконфесійні конфлікти в Нігерії.
4. Громадянські війни в Анголі, Конго, Ліберії та їх наслідки.
5. Сучасні конфлікти в Південно-Африканській республіці.
6. Геноцид в Руанді і Бурунді.
7. Прогнози майбутніх конфліктів в Африці.

Завдання для самостійної роботи

Тема 1. Вступ. Теорія, сутність, типологія конфліктів. Питання до теми самостійної роботи:

1. Визначте основні елементи навчальної дисципліни, яка вивчає сучасні міжнародні конфлікти.
2. Визначте сутність, суб'єкти і предмет міжнародних конфліктів.
3. У чому полягають основні причини міжнародних конфліктів?
4. Визначте типологію і функції конфлікту в міжнародних відносинах.
5. Якими є структура і процес розвитку міжнародних конфліктів?
6. Визначте ключові особливості наукових уявлень про міжнародні конфлікти від Давнини до сучасності.
7. Проаналізуйте специфіку центрів вивчення міжнародних конфліктів у світі.

Література:

- Барышников Д. Н. Конфликты и мировая политика / Д. Н. Барышников. М.: АСТ, 2008. 384 с.
- Восток/Запад: Региональные подсистемы и региональные проблемы международных отношений. Уч. пособ. / Под ред. А.Д. Воскресенского. М.МГИМО; РОССПЭН, 2002. 528 с.
- Глухова А. В. Политические конфликты: основания, типология, динамика (теоретико-методологический анализ) / А. В. Глухова. М.: Эдиториал УРСС, 2000. 280 с.
- Звягельская И. Д. Специфика этнополитических конфликтов и подходы к их урегулированию: Учебное пособие / И. Д. Звягельская. М.: Навона, 2008. 160 с.
- Капітоненко М. Міжнародні конфлікти / М. Капітоненко. К.: Либідь, 2009. 352 с.
- Коваленко Б.В. Политическая конфликтология: учеб. пособие / Б.В. Коваленко, А.И. Пирогов. М.: Ижица, 2002. 400 с.
- Козырев. Г. Политическая конфликтология : учеб. пособие / Г. Козырев. М.: Издат. дом «Форум», 2012. 430 с.
- Конфликты на Востоке: этнические и конфессиональные / Под ред. А.Д. Воскресенского. М.; Аспект пресс, 2008. 512 с.
- Кулматов К. Н. Региональные аспекты международных отношений / К. Н. Кулматов, А. В. Митрофанова. М.: Восток-Запад, 2010. 536 с.
- Ланцов. С. Политическая конфликтология : учеб. пособие / С. Ланцов. СПб: Питер, 2008. 319 с.
- Ли В. Ф. Теория международного прогнозирования: Учеб. пособие Дипломатической академии МИД РФ / В. Ф. Ли. М.: Научная книга, 2002.
- Мандрагеля В. А. Причины та характер воєн (збройних конфліктів): філософсько-соціологічний аналіз: Монографія / В. А. Мандрагеля. К.: ЄУ, 2003. 570 с.
- Міжнародні системи і глобальний розвиток. Підручник / за ред.Л. В. Губерського, В. А. Манжолі. К., 2008. 606 с.
- Никитин А.И. Международные конфликты: вмешательство, миротворчество, урегулирование: ученик / А.И. Никитин. М.: Аспект Пресс, 2017. 384 с.
- Политическая конфликтология : учеб.пособие / под ред. С. Ланцова. СПб. : Питер, 2008. 319 с.
- Проскуріна О.О. Політична конфліктологія / О.О. Проскуріна, О.І. Ладиґа, Л.І. Ладиґа. Луганськ: ЛНУ ім. Т. Шевченка 2012. 359 с.

Тема 2. Історичні форми конфліктів від Давнини та Середньовіччя до закінчення «Холодної війни».

Питання до теми самостійної роботи:

1. Чи існувала під час конфліктів у Давнину практика нейтралізації простору?
2. Який міжнародний договір прийнято вважати першою історично документованою міжнародною угодою?
3. Зробіть порівняльний аналіз особливостей організації військової справи в Стародавній Греції й у Стародавньому Римі.
4. У чому полягають основні особливості феодальних воєн Середньовіччя?
5. Під впливом яких чинників формувалася теорія та практика середньовічних воєн?
6. Яким чином Великі географічні відкриття та ідеологія гуманізму й Реформації впливали на характер збройних зіткнень Раннього Нового часу?
7. Якими були причини та наслідки Тридцятирічної війни?
8. У чому полягають основні особливості воєн в 1914-1945 рр.?
9. Чи можна вважати ядерну зброю та ядерний паритет біполярного світу фактором стримування наддержав?

Література:

- Беловолов Ю. Г. История дипломатии : учебное пособие / Ю. Г. Беловолов. Донецк : ДонНУ, 2008. 231 с.
- Брандедж Д. Крестовые походы. Священные войны Средневековья / Д. Брандедж. М.: ЗАО «Центрполиграф», 2011. 320 с.
- Веджвуд С. В. Тридцатилетняя война / С. В. Веджвуд. М.: АСТ, 2013. 576 с.
- Жирохов М.А. Семьна распада: войны и конфликты на территории бывшего СССР. СПб: БХВ-Петербург, 2012. 688 с.
- История стран Азии и Африки после Второй мировой войны / ред. С. И. Лунев. М. : Юрайт, 2016. Ч. 1. 427 с.; Ч. 2. 255 с.
- Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку ХХ ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І.Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.
- Козлітін В. Д. Друга світова війна, 1939-1945 рр. : Навч. посіб. / В.Д. Козлітін. Х. : РА, 2001. 335 с.
- Кузнецов Д. В. Арабо-израильский конфликт: История и современность. Очерк событий. Документы и материалы / Д. В. Кузнецов. Благовещенск: Изд-во БГПУ, 2006. 289 с.
- Кучменко Е. М. Історія міжнародних відносин першої половини ХХ ст. : у 2 ч. / Е. М. Кучменко. К. : ПК ДСЗУ, 2007. Ч. 1. 369 с.; Ч. 2. 386 с.
- Уткин А. Первая мировая война / А. Уткин. М.: Культурная революция, 2013. 560 с.
- Уткин А.И. Вторая мировая война / А.И. Уткин. М.: Эксмо, 2003. 960 с.
- Хейстингс М. Первая мировая война. Катастрофа 1914 года / М. Хейстингс. М.: Альпина Паблишер, 2017. 604 с.
- Хижняк І. А. Нова історія міжнародних відносин у системному форматі (1648-1918): Підручник / І. А. Хижняк. К.: Персонал, 2009. 224 с.

Тема 3. Специфіка сучасних конфліктів

Питання до теми самостійної роботи:

1. У чому полягають основні головні причини дестабілізації у постбіполярній системі міжнародних відносин?
2. Чи можна вважати специфікою нових регіональних конфліктів посилення етнічного та конфесійного факторів в сучасних конфліктах?
3. Якими є головні ознаки ісламського фундаменталізму та якою мірою він впливає на сучасні конфлікти?

4. Схарактеризуйте гібридні та асиметричні види сучасних конфліктів.
5. Чи впливає криза американського лідерства на міжнародну конфліктогенність?
6. Зробіть порівняльний аналіз сепаратистських рухів в сучасному світі.
7. У чому полягають головні труднощі та протиріччя політики мультикультуралізму?
8. Схарактеризуйте роль інформаційних воєн у військово-політичних конфліктах.

Література:

Авдеев Ю. И. Терроризм как социально-политическое явление // Современный терроризм: состояние и перспективы / Ю. И. Авдеев. Под ред. Е. И. Степанова. М.: Эдиториал УРСС, 2000. 240 с.

Агаєв Н. А. Сучасний тероризм – причини і прояви / Н. А. Агаєв, М. О. Карпов, О. Ф. Хміляр, В. В. Єфімова. К. : Молода нація, 2005. 110 с.

Бибикова О. Наступление исламского экстремизма / О. Бибикова // Азия и Африка сегодня. 2000. № 2. С. 15–23.

Богатуров А. Д. Экономика и политика в современных международных конфликтах / А. Д. Богатуров. М: Издательство ЛКИ, 2008. 336 с.

Валецкий О. Новая стратегия США и НАТО в войнах в Югославии, Ираке, Афганистане и ее влияние на развитие зарубежных систем вооружения и боеприпасов: моногр. / О. Валецкий. М.: Арктика 4Д, 2008. 360 с.

Ващенко І. В. Характерні ознаки етнічного конфлікту / І. В. Ващенко // Вісник ХДПУ ім. Г. С. Сковороди. Психологія, №11, 2003. С. 131-142.

Воротнюк М.О. Особливості міжнародних конфліктів пост-біполярного періоду / М. О. Воротнюк // Стратегічна панорама. 2009. № 4. С. 41–44.

Гапич А. Э. Технологии цветных революций: Монография / А.Э. Гапич, Д.А. Лушников. - 2-е изд. М.: ИЦ РИОР: НИЦ ИНФРА-М, 2014. 126 с.

«Гибридные войны» в хаотизирующемся мире XXI века /Под ред. П.А.Цыганкова. М.: Изд-во Моск. ун-та, 2015. 384 с.

Глобалізація і безпека розвитку : кол. моногр. / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко та ін. ; за ред. О. Г. Білоруса. К., 2001. 773 с.

Глобальна та національна безпека : підручник / за заг. ред. Г. П. Ситника. К. : НАДУ, 2016. 764 с.

Горбулін В. Гібридна реальність нового світоустрою: необхідність іншого політичного бачення / В. Горбулін // Україна дипломатична: Науковий щорічник. 2017. Вип. XVIII. С. 560-571.

Дериглазова Л. В. Асимметричный конфликт: уравнение со многими неизвестными / Л. В. Дериглазова. Томск: Изд-во Томского университета, 2009. Изд-во том. ун-та, 2009. 284 с.

Еременко В.В. Терроризм и наркобизнес как глобальные угрозы человечеству: социально-философский анализ / В. В. Еременко. М.: Граница, 2007. 164 с.

Калдор М. Новые и старые войны: организованное насилие в глобальную эпоху / М. Калдор. М.: Изд-во Тнститута Гацдара, 2016. 416 с.

Корыбко. Э. Гибридные войны: непрямой адаптивный подход к смене режимов / Э. Корыбко. М.: Российский ун-т дружбы народов, 2015. 127 с.

Малашенко А. Исламская альтернатива и исламистский проект. М. : Изд-во «Весь Мир», 2006. 221 с.

Шукшин В.С. Войны нового поколения: гибридная война – миф или реальность? / Шукшин В. С., Суворов В. Л. М.: У Никитских ворот, 2017. 319 с.

Тема 4. Військова сила як фактор впливу та вирішення міжнародних проблем і конфліктів

Питання до теми самостійної роботи:

1. Яку роль у сучасних конфліктах відіграють приватні військові компанії?
2. Схарактеризуйте основні види стрілецької зброї, які використовуються в сучасних конфліктах.
3. Якими є можливості бронетанкової техніки сучасних армій та незаконних збройних формувань?
4. Як використовуються у сучасних конфліктах реактивні системи залпового вогню «Град» та MLRS?
5. Доведіть, що саме бойова авіація сучасних армій відіграє головну роль у сучасних конфліктах.
6. Якими є можливості сучасних типів озброєнь ВМС?
7. Якими є головні особливості використання у сучасних конфліктах авіаносців та палубної авіації?

Література:

- Барышников Д. Н. Конфликты и мировая политика / Д. Н. Барышников. М.: АСТ, 2008. 384 с.
- Военная сила в международных отношениях: учебное пособие / В.И. Анненков [и др.]; под ред. В.И. Анненкова. М.: Кнорус, 2011. 493 с.
- Ликсо В. Стрелковое оружие мира / В. Ликсо. М.: Харвест, 2015. 816 с.
- Мандрагеля В. А. Причины та характер воєн (збройних конфліктів): філософсько-соціологічний аналіз: Монографія / В. А. Мандрагеля. К.: ЄУ, 2003. 570 с.
- Новейшая энциклопедия вооружений: в 2 т. М.: Попурри, 2004. Т. 1. 456 с.; Т. 2. 368 с.
- Проказов Б. Танки мира / Б. Проказов, Н. Хмелевская. М.: АСТ, 2016. 159 с.
- Федоров Ю. Е. Военный фактор в современных международных отношениях / Ю. Е. Федоров // Современные международные отношения / Под ред. А. В. Торкунова. М., 2000. С. 121–162.
- Фененко А. В. Современная международная безопасность : ядерный фактор / А. В. Фененко. Отв. ред. В. А. Весёлов. М.: Аспект Пресс, 2013. 573 с.
- Харук А. Бойові літаки ХХІ століття/ А. Харук. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. 400 с.
- Шунков В. Н. Боевые ветолёты мира / В. Н. Шунков, В.В. Ликсо. М.: Харвест, 2010, 240 с.

Тема 5. Способи врегулювання конфліктів

Питання до теми самостійної роботи:

1. У чому полягають правові методи врегулювання конфліктів?
2. Визначте значення виборів і референдумів як засобів вирішення політичних конфліктів.
3. Якими зазвичай є форми і методи впливу «Третьої сторони» на процес врегулювання конфліктів?
4. Чим відрізняється офіційне і неофіційне посередництво?
5. Схарактеризуйте структуру, функції і стиль переговорів.
6. У чому полягає сутність «човникової дипломатії»?
7. Проаналізуйте роль християнських релігійних організацій у врегулюванні сучасних конфліктів.
8. Наведіть приклади «гуманітарної інтервенції» для врегулювання міжнародного конфлікту.

Література:

Абашидзе А.Х. Мирное разрешение международных споров: современные проблемы / А.Х.Абашидзе, А. М. Солнцев, К. В. Агейченко. М.: Российский университет дружбы народов, 2011, 307 с.

Балдйнюк О. В. Гуманітарна діяльність ООН у контексті врегулювання збройних конфліктів (1990-2000 рр.): Автореф. дис... канд. політ, наук / О. В. Балдйнюк. К. : Київській нац. ун-т ім. Тараса Шевченка ; Інститут міжнародних відносин, 2000. 18 с.

Блищенко В. И. Региональные конфликты и международное право (вторая половина XX - начало XXI века: Учебное пособие / В. И. Блищенко, М. М. Солнцева. М.: «Издательский дом "Городец"». 2005. 495 с.

Василенко И.А. Политические переговоры: учеб.пособие / И.А. Василенко. М.: Инфра-М, 2010. 396 с.

Никитин А.И. Международные конфликты: вмешательство, миротворчество, урегулирование: учебник / А.И. Никитин. М.: Аспект Пресс, 2017. 384 с.

Батюк В. И. Миротворческая деятельность ООН и великие державы // США: ЭПИ. 1996. № 12.

Бройнинг Г. Руководство по ведению переговоров / Г. Бройнинг. М.: Инфра, 1996. 112 с.

Василенко И. А. Международные переговоры: Учебник. Москва: Юрайт, 2013. 486 с.

Василенко И. А. Переговоры с восточными партнерами. Модели, стратегии, социокультурные традиции / И. А. Василенко. М. : Международные отношения, 2016. 336 с.

Голиков В. Д. Посредничество: системно-междисциплинарный анализ / В. Д. Голиков, С. В. Абдуллина. М.: ИНФРА-М, 2012 . 152 с.

Заемский В. Ф. Теория и практика миротворческой деятельности ООН / В. Ф. Заемский. М.: МГИМО, 2008. 220 с.

Лебедева М.М. Политическое урегулирование конфликтов / М. М. Лебедева. М.: Аспект Пресс, 1999. 271 с.

Манойло А.В. Технологии несилового разрешения современных конфликтов / А. В. Манойло. Под ред. А.И. Петренко. М.: Горячая линия — Телеком, 2008. 392 с

Международный опыт разрешения этнических конфликтов / Под общ. ред. Б. Коппитерс, Э. Ремакль, А. Зверев. М.: Весь мир, 1997. 304 с.

Павловська Т.В. Політичні переговори як спосіб розв'язання політичних конфліктів / Т. В. Павловська // Вісник Київського національного університету. Філософія, політологія. 2007. № 87-88 . С. 70-73.

Руда В. Європейський досвід урегулювання криз: на матеріалі конфлікту в Боснії і Герцеговині (1991–1995 рр.) / В. Руда // Схід. 2010. № 2 (102). С. 97–105.

Стасюк С. Регулювання сучасних збройних конфліктів міжнародними гуманітарними засобами / С. Стасюк // Віче. 2010. № 24. С. 20–24.

Тема 6. Прогнозування як складова процесу управління конфліктами.

Питання до теми самостійної роботи:

1. Чим відрізняється внутрішні і зовнішні аспекти управління політичними конфліктами?
2. Схарактеризуйте невійськові та військові методи управління конфліктами.
3. Розкрийте особливості процесу управління конфліктами (прогнозування, запобігання і стимулювання, регулювання, розв'язання).
4. Поясніть основний зміст т. зв. інформаційного забезпечення конфлікту.
5. Які моделі розвитку світової конфліктогенності пропонують представники «Римського клубу»?
6. Що включає в себе методика прогнозування конфліктів? .

7. Наведіть приклади використання історико-порівняльного аналізу у методиці прогнозування потенціалу майбутніх міжнародних конфліктів.

Література:

- Барановский Е.Г. Методы анализа международных конфликтов / Е. Г. Барановский, Н. Н. Владиславлева. М. : Научная книга, 2002. 240 с.
- Василенко И. А. Международные переговоры: Учебник. Москва: Юрайт, 2013. 486 с.
- Глобальна та національна безпека : підручник / за заг. ред. Г. П. Ситника. К. : НАДУ, 2016. 764 с.
- Калдор М. Новые и старые войны: организованное насилие в глобальную эпоху / М. Калдор. М.: Изд-во Тнститута Гацдара, 2016. 416 с.
- Капітоненко М. Міжнародні конфлікти / М. Капітоненко. К.: Либідь, 2009. 352 с.
- Козырев. Г. Политическая конфликтология : учеб. пособие / Г. Козырев. М.: Издат. дом «Форум», 2012. 430 с.
- Карпович О.Г. Современные концепции управления международными конфликтами / О. Г. Карпович. М.: Юрист Москва : Юрист, 2011. 487 с.
- Кревельд М.ван. Трансформация войны / М. ван Кревельд ; пер. с англ. [под ред. Ю. Кузнецова]. – 2-е изд., испр. М.: ИРИСЭН, 2015 318 с.
- Кулагин В. М. Современная международная безопасность / В. М. Кулагин. М.: КноРус, 2012. 432 с.
- Лебедева М.М. Политическое урегулирование конфликтов / М. М. Лебедева. М.: Аспект Пресс, 1999. 271 с.
- Міжнародні системи і глобальний розвиток. Підручник / за ред.Л. В. Губерського, В. А. Манжолі. К., 2008. 606 с.
- Никитин А.И. Конфликты, терроризм, миротворчество / А. И. Никитин. М.:Навона, 2009. 232 с.

Тема 7. Сучасні конфлікти в Європі й конфліктний потенціал регіону.

Питання до теми самостійної роботи:

1. Як співвідносяться етнонаціоналізм і європейська ідентичність?
2. У чому полягають причин зростання активності транснаціональних акторів у сучасних міжнародних конфліктах в Європі?
3. Якими є головні причини розпаду Югославії та військових конфліктів на її теренах?
4. Чи була невійськова альтернатива бомбардуванню авіацією НАТО території Союзної республіки Югославії?
5. Схарактеризуйте причини національних протиріч і напрями діяльності рухів за незалежність Каталонії, Басконії, Галісії.
6. Зробіть порівняльний аналіз особливостей регіональних рухів Північної Італії та їх боротьбу за незалежну Республіку Паданія з етнічними та конфесійними конфліктами в Сполученому Королівстві.
7. Якими є головні причини конфлікту ЄС-Туреччина?

Література:

- Албанский фактор кризиса на Балканах. Сборник научных трудов и статей / РАН ИНИОН / Отв. ред. Е. Ю. Гуськова. М. : Индрик, 2012. 544 с..
- Альтерматт Э. Этнонационализм в Европе / Э. Альтерматт. М.: РГГУ, 2000. 366 с.
- Барышев А.П. Разрушение Югославии и ООН / А. Барышев. М. : Общество дружбы и развития сотрудничества с зарубежными странами, 2007. 135 с.

Валецкий О. Новая стратегия США и НАТО в войнах в Югославии, Ираке, Афганистане и ее влияние на развитие зарубежных систем вооружения и боеприпасов: моногр. / О. Валецкий. М.: Арктика 4Д, 2008. 360 с.

Глобальна та національна безпека : підручник / за заг. ред. Г. П. Ситника. К. : НАДУ, 2016. 764 с.

Гончар Б. М. Миротворчі операції НАТО на Балканах в контексті стратегічної ситуації в Європі 90-х років ХХ століття / Гончар Б.М., Орлик В.В. // Вісник Київського Національного Університету ім. Т. Шевченка. 2003. №69 (№68–70). С.92–95

Іваницька О. П. Зовнішня політика країн Західної Європи та Північної Америки у постбіполярний період (1990-і – 2000-і роки): Навч. посіб / О. П. Іваницька. К.:Видавничий Дім «Слово», 2012. 720 с.

Коппитерс Б. Европеизация и разрешение конфликтов: конкретные исследования европейской периферии / Б. Коппитерс, М. Эмерсон. М.: Весь мир, 2005. 238 с.

Романенко С. А. Югославия: история возникновения, кризис, распад, образование независимых государств / С. А. Романенко. М. : ООО "Издат. центр науч. и учеб. программ", 2000 . 496 с.

Штоль В. В. Роль и место НАТО в системе европейской и международной безопасности в условиях глобализации / В.В. Штоль. М.: Научная книга. 2006. 352 с.

Тема 8. Конфлікти на пострадянському просторі

Питання до теми самостійної роботи:

1. У чому полягали причини загострення міжнаціональних проблем наприкінці радянської епохи?
2. Чи можна вважати істотною роль кримінальних структур і зовнішнього фактору в конфліктогенності пострадянського простору?
3. Схарактеризуйте історію і сучасний стан етноконфесійного конфлікту в Нагірному Карабасі.
4. Зробіть порівняльний аналіз особливостей грузино-абхазького, грузино-осетинського та Придністровського конфліктів.
5. Схарактеризуйте проекти федералізації Молдови та автономного статусу в ній Придністров'я.
6. Зробіть порівняльний аналіз дій воюючих сторін під час Першої та Другої Чеченських воєн.
7. Спрогнозуйте майбутні конфлікти на пострадянському просторі.

Література:

Бобкова Е. М. Молдо-придністровское урегулирование конфликта в контексте особенностей массового сознания жителей обоих берегов Днестра / Е. М. Бобкова // Этносоциум. 2014. № 3 (69). С. 177–184.

Валевський О.Л. Політичний конфлікт у сучасній Україні: культурні виміри, структура, принципи аналізу: Монографія / О. Л. Валевський, А. Т. Ішмуратов. К.: НІСД, 1997.

Гаджиев К.С. "Большая игра" на Кавказе. Вчера, сегодня, завтра : Монография / К.С. Гаджиев. М. : Международные отношения, 2010. 344 с.

Гальчинський А.С. Україна на перехресті геополітичних інтересів / Гальчинський А.С. К.: Знання України, 2002. 178 с.

Жирохов М.А. Семена распада: войны и конфликты на территории бывшего СССР. СПб: БХВ-Петербург, 2012. 688 с.

Здравомыслов А.Г. Межнациональные конфликты в постсоветском пространстве. 2-е изд. / А. Г. Здравомыслов. М.: Аспект Пресс, 1999. 286 с.

Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин (1991-2003) / С. В. Віднянський [та ін.]; НАН України, Інститут історії України. К.: Генеза, 2004. 616 с.

Идентичность и конфликт в постсоветских государствах: Сб. статей / Под ред. М. Б. Олкотт, В. Тишкова и А. Малащенко. М.: Моск. Центр Карнеги, 1997. 488 с.

Кавтарадзе С. Д. Этнополитические конфликты на постсоветском пространстве / С. Д. Кавтарадзе. М.: Экзамен. 2005. 224 с.

Косолапов Н. Конфликты постсоветского пространства: политические реалии // Международная экономика и международные отношения. 1995. № 11.

Кучик О. С. Зовнішня політика України: навчальний посібник / О. С. Кучик, О. А. Заяць. К.: Знання, 2010. 334 с.

Малышева Д.Б. Конфликты в развивающемся мире, России и Содружестве Независимых Государств: религиозный и этнический аспекты / Д. Б. Малышева. М.:ИМЭМОРАН, 1997.122 с.

Малышева Д.Б. Центральноазиатский узел мировой политики / Д. Б. Малышева. М., ИМЭМО РАН, 2010,100 с.

Международные отношения в Центральной Азии. События и документы / А.Д. Богатуров, А. С. Дундич, В. Г. Коргун и др. М.: Аспект пресс, 2011. 549 с.

Митяев В. Карабахский конфликт в контексте международных отношений // Армения: проблемы независимого развития. М., 1998. С. 34-45.

Никитин А.И. Конфликты, терроризм, миротворчество / А. И. Никитин. М.:Навона, 2009. 232 с.

Никитина Ю. ОДКБ и ШОС: модели регионализма в сфере безопасности / Ю.А. Никитина. М.: Навона, 2009. 200 с.

Николаенко В. Организация Договора о коллективной безопасности / В. Николаенко. М.: Научная книга, 2004. 224 с.

Паин Э. Чечня и другие конфликты в России / Э. Паин // Международная жизнь. 1998. № 9. С. 91–101.

Пряхин В.Ф. Региональные конфликты на постсоветском пространстве: (Абхазия, Южная Осетия, Нагорный Карабах, Приднестровье, Таджикистан) / В. Ф. Пряхин . М.: ООО «Издательство ГНОМ и Д». 2002.312 с.

Ткаченко В. Україна: quo vadis – куди йдемо? / В. Ткаченко. К.: ЛОГОС УКРАЇНА, 2017. 422 с.

Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): Підручник / Л. Д. Чекаленко, С. Г. Федуняк. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. 464 с.

Тема 9. Сучасні конфлікти на Американському континенті й конфліктний потенціал регіону.

Питання до теми самостійної роботи:

1. Схарактеризуйте конфлікти на расовому, національному, конфесійному ґрунті в США, проблеми білого і чорного екстремізму.
2. Якою мірою теракти 11 вересня 2001 року вплинули на дискусії про американську ідентичність?
3. У чому полягають головні причини етнополітичних конфліктів в Канаді?
4. Якою є позиція лівих режимів Куби, Нікарагуа, Еквадору, Венесуели, Болівії щодо протистояння з США?
5. В чому причини активної участі в регіональних конфліктах організованої злочинності латиноамериканських країн?
6. Як впливають на дестабілізацію політичної ситуації в Літинській Америці дії збройних лівацьких угруповань в Колумбії і суміжних країнах?
7. Спрогнозуйте подальші шляхи розвитку етнополітичного конфлікту у Квебеці .

Література:

Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи / З. Бжезінський. Львів: Лілея-НВ, 2000. 236 с.

Глобальна та національна безпека : підручник / за заг. ред. Г. П. Ситника. К. : НАДУ, 2016. 764 с.

Іваницька О. П. Зовнішня політика країн Західної Європи та Північної Америки у постбіполярний період (1990-і – 2000-і роки): Навч. посіб / О. П. Іваницька. К.:Видавничий Дім «Слово», 2012. 720 с.

Корыбко. Э. Гибридные войны: непрямой адаптивный подход к смене режимов / Э. Корыбко. М.: Российский ун-т дружбы народов, 2015. 127 с .

Локальные войны и вооруженные конфликты конца XX – начала XXI века: информационно–аналитический обзор/П.В. Иванишин [и др.]. Мн.: УО «Военная академия Республики Беларусь», 2008.

Мартынов Б. Ф. История международных отношений стран Латинской Америки (XX — начало XXI в.) / Б. Ф. Мартынов. М.: Навона. 2008. 424 с.

Міжнародні відносини та світова політика: Підручник / Кер. авт. кол. В. Ю. Крушинський; за ред. В. А. Манжоли. К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. 863 с.

Савин Л. Новые способы ведения войны: Америка строит империю / Л. Савин, М.: Питер, Серия «Новая политика», 2016. 350 с.

США і світ XXI століття : монографія / Пахомов Ю.М., Коваль І. М., Шергін С.О. та інші. К.: Центр вільної преси, 2013. 620 с.

Тема 10. Сучасні конфлікти на Близькому і Середньому Сході та конфліктний потенціал регіону

Питання до теми самостійної роботи:

1. Схарактеризуйте особливості та масштаби діяльності в регіоні терористичних організації ісламських радикалів.
2. У чому полягають головні причини протиріч Ізраїля та арабських країн?
3. Яким є сучасний стан арабо-ізраїльського конфлікту?
4. Назвіть зовнішньополітичні наслідки громадянської війни в Сирії.
5. До яких військово-політичних наслідків призвело вторгнення США і сил західної коаліції до Іраку?
6. Проаналізувати дії курдських збройних формувань в регіональних конфліктах та процес створення воєнізованої організації «Пешмерга».
7. Якою є позиція руху Талібан щодо військової присутності західної коаліції в Афганістані?
8. Спрогнозуйте моделі майбутніх конфліктів у Перській затоці.

Література:

Авдеев Ю. И. Терроризм как социально-политическое явление // Современный терроризм: состояние и перспективы / Ю. И. Авдеев. Под ред. Е. И. Степанова. М.: Эдиториал УРСС, 2000. 240 с.

Агаєв Н. А. Сучасний тероризм – причини і прояви / Н. А. Агаєв, М. О. Карпов, О. Ф. Хміляр, В. В. Єфімова. К. : Молода нація, 2005. 110 с.

Арабо-израильские войны. Арабский взгляд. М.: Яуза, Эксмо, 2008. 480 с.

Арабо-израильские войны. Арабский взгляд. М.: Яуза, Эксмо, 2008. 480 с.

Багирова А. Ирак на рубеже тысячелетия: от "Бури" к "Свободе" / А. Багирова. М.: LAP Lambert Academic Publishing, 2013. 172 с.

Багирова А. Ирак на рубеже тысячелетия: от "Бури" к "Свободе" / А. Багирова. М.: LAP Lambert Academic Publishing, 2013. 172 с.

Ближний Восток: проблемы региональной безопасности. М.: ИИИиБВ, 2000. 208 с.

Валецкий О. Новая стратегия США и НАТО в войнах в Югославии, Ираке, Афганистане и ее влияние на развитие зарубежных систем вооружения и боеприпасов: моногр. / О. Валецкий. М.: Арктика 4Д, 2008. 360 с.

Егорин А. З. Арабский Восток в борьбе за обновление (Ливия, Египет, Сирия). Хроника событий, 2012-2013 гг. / А. З. Егорин. Казань: Изд-во Казанского ун-та, 2015. 352 с.

Звягельская И. Д. Ближневосточный клинч : Конфликты на Ближнем Востоке и политика России / И. Д. Звягельская. М.: Аспект Пресс, 2014. 204 с.

Конфликты на Востоке: этнические и конфессиональные / Под ред. А.Д. Воскресенского. М.; Аспект пресс, 2008. 512 с.

Козицький А.М. Новітня історія Азії та Африки: [Посіб. для студ. істор. і гуманітар. фак-тів ун-в] / А.М. Козицький. Львів: Афіша, 2004. 430 с.

Кон-Шербок Д. Палестино-израильский конфликт: Две точки зрения / Д. Кон-Шербок, Д. Эль-Алами. М.: Изд.-торговый дом «Гранд», Фаир-пресс, 2002. 316 с.

Малашенко А. Исламская альтернатива и исламистский проект. М. : Изд-во «Весь Мир», 2006. 221 с.

Рассел Д. Международные коалиционные силы в Ираке / Джесси Рассел. М.: VSD, 2012. 651 с.

Сушенцов А.А. Малые войны США : политическая стратегия США в конфликтах в Афганистане и Ираке в 2000-2010-х годах / А. А. Сушенцов. М. : Аспект Пресс, 2014. 271 с.

Тема 11. Сучасні конфлікти в Азії та конфліктний потенціал регіону.

Питання до теми самостійної роботи:

1. В чому полягає проблема індійсько-пакистанських відносин і причин індійсько-пакистанських конфліктів?
2. Які загрози несе фактор ядерного статусу Індії та Пакистану?
3. Схарактеризуйте сутність етнічного тероризму в Шрі-Ланці та діяльність угруповання «Тигри звільнення Таміл Ілама».
4. Чи можна вважати географічно обмеженими міжетнічні та міжконфесійні конфлікти на території Китаю?
5. У чому полягає сутність «проблеми Спратлі» як багатостороннього конфлікту Китаю, Тайваню, В'єтнаму, Філіппін, Малайзії, Брунею?
6. Як ядерний статус КНДР впливає на характер протистояння з державами регіону і США.
7. Спрогнозуйте подальші спроби керівництва Японії та РФ вирішити проблему Курильських островів.

Література:

Алимов Р. Шанхайская организация сотрудничества: глобальный профиль в международных отношениях / Р. Алимов. М.: Весь Мир, 2018. 400 с.

Белокреницкий В.Я. Пакистан-Индия : конфронтационная стабильность? / В.Я. Белокреницкий // Международные процессы. 2006. (май-август). Т. 4. №2 (11).

Глобальна та національна безпека : підручник / за заг. ред. Г. П. Ситника. К. : НАДУ, 2016. 764 с.

История стран Азии и Африки после Второй мировой войны / ред. С. И. Лунев. М. : Юрайт, 2016. Ч. 1. 427 с.; Ч. 2. 255 с.

Козицький А.М. Новітня історія Азії та Африки: [Посіб. для студ. істор. і гуманітар. фак-тів ун-в] / А.М. Козицький. Львів: Афіша, 2004. 430 с.

Малашенко А. Исламская альтернатива и исламистский проект. М. : Изд-во «Весь Мир», 2006. 221 с.

Малышева Д.Б. Центральнаяазиатский узел мировой политики / Д. Б. Малышева. М., ИМЭМО РАН, 2010,100 с.

Международные отношения в Центральной Азии. События и документы / А.Д. Богатуров, А. С. Дундич, В. Г. Коргун и др. М.: Аспект пресс, 2011. 549 с.

Міжнародні відносини та світова політика: Підручник / Кер. авт. кол. В. Ю. Крушинський; за ред. В. А. Манжоли. К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. 863 с.

130. Москаленко В. Пакистан и Индия: две страны один конфликт //Азия и Африка. 2001. № 1.

Никитина Ю. ОДКБ и ШОС: модели регионализма в сфере безопасности / Ю.А. Никитина. М.: Навона, 2009. 200 с.

Тема 12. Сучасні конфлікти в Африці та конфліктний потенціал регіону.

Питання до теми самостійної роботи:

1. Схарактеризуйте сутність етно-конфесійного конфлікту в Судані.
2. Як впливає на ситуацію в регіоні діяльність збройних формувань ісламістів?
3. Яким є сучасний стан конфлікту між Ефіопією та Еритреєю?
4. Дайте загальну характеристику сучасним етноконфесійним конфліктам в Нігерії.
5. Зробіть порівняльний аналіз громадянських війн в Анголі та Конго?
6. Чи можна вважати фактором впливу на припинення етнічних конфліктів реакцію світової спільноти на масове вбивство руандійських і бурундійських тутсі?
7. Зробіть прогноз подальших конфліктів в ПАР на етнічному та расовому ґрунті.

Література:

Абашидзе А. Х. Региональная система защиты прав человека в Африке: история и современность / А. Х. Абашидзе, Л. М. Гойа Дансо // Юрист-международник. 2006. № 3. С. 25–42 ; № 4. С. 15–18.

Азия и Африка в современной мировой политике. М.: ИМЭМО РАН, 2012. 203 с.

Белокреницкий В.Я. Восток в мирополитических процессах. Азия и Африка в истории международных отношений и современной мировой политике / В.Я. Белокреницкий. М.: Институт востоковедения РАН, 2010. 320 с.

Бибикова О. Наступление исламского экстремизма / О. Бибикова // Азия и Африка сегодня. 2000. № 2. С. 15–23.

Богуславский, А. Африканский союз и ливийский кризис: кто услышал голос Африки? / А. Богуславский // Международная жизнь. 2011. № 11. С. 44–54.

Видясова М. Ф. Политический ислам в странах Северной Африки / М. Ф. Видясова, В. В. Орлов. М.: Издательство МГУ, 2008. 512 с.

Емельянов А. Л. Постколониальная история Африки южнее Сахары : учеб. пособие / А. Л. Емельянов. М.: МГИМО-Университет, 2012. 492 с

История стран Азии и Африки после Второй мировой войны / ред. С. И. Лунев. М. : Юрайт, 2016. Ч. 1. 427 с.; Ч. 2. 255 с.

Козицький А.М. Новітня історія Азії та Африки: [Посіб. для студ. істор. і гуманітар. фак-тів ун-в] / А.М. Козицький. Львів: Афіша, 2004. 430 с.

Мішин О. Миротворча діяльність Африканського союзу / О. Мішин // Актуальні проблеми міжнародних відносин / Київ. нац. ун-т, Ін-т міжнар. відносин. Київ, 2011. Вип. 98, ч. 1. С. 3–5.

Мішин О. В. Особливості формування та функціонування безпекових механізмів Африканського союзу / О. В. Мішин // Актуальні проблеми міжнародних відносин / Київ. нац. ун-т, Ін-т міжнар. відносин. Київ, 2011. Вип. 95, ч. 1. С. 13–17.

Отару Е.П. Міждержавні конфлікти в Африці на південь від Сахари в середині 70-х - на початку 90-х років (типологія і шляхи врегулювання): Автореф. дис... канд. політ. наук / Е. П. Отару. Інститут міжнародних відносин. К. : Київський ун-т ім. Тараса Шевченка, 1999. 19 с.

3. Питання, задачі, завдання або кейси для поточного та підсумкового контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти, для контрольних робіт, передбачених навчальним планом, післятестастійного моніторингу набутих знань і вмінь з навчальної дисципліни

ЗРАЗОК ЗАВДАНЬ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

1. Охарактеризуйте роль християнських релігійних організацій у врегулюванні сучасних конфліктів.
2. Назвіть головні центри вивчення міжнародних конфліктів у світі.
3. Проаналізуйте дії курдських збройних формувань в регіональних конфліктах та процес створення воєнізованої організації «Пешмерга».
4. В чому полягає сутність «проблеми Спратлі» як багатостороннього конфлікту Китаю, Тайваню, В'єтнаму, Філіппін, Малайзії, Брунею?

ЗРАЗОК ТЕСТІВ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

1. Конфлікти з різким розходженням потенціалу конфліктуючих сторін називають:

- A. Симетричними;
- B. Асиметричними;
- C. Регіональними;
- D. Війною.

2. Бомбардування авіацією НАТО території Союзної республіки Югославії відбулося у:

- A. 1995 р.
- B. 1997 р.
- C. 1999 р.
- D. 2002 р.

3. «ІДІЛ» – це назва терористичної «Ісламської держави» до 2014 р., яка означає:

- A. Ісламська держава Ірану та Лівії;
- B. Ісламська держава Індії та Лівії;
- C. Ісламська держава Іраку та Лівану;
- D. Ісламська держава Іраку та Леванту.

Завдання для підсумкового контролю

1. Сутність, суб'єкти і предмет міжнародних конфліктів.
2. Причини, типологія і функції конфлікту в міжнародних відносинах.
3. Структура і процес розвитку міжнародних конфліктів.
4. Еволюція наукових уявлень про міжнародні конфлікти від Давнини до сучасності.
5. Особливості війн та конфліктів у Давнину.
6. Війни та конфлікти Середньовіччя.
7. Війни та конфлікти Нового часу.
8. Особливості війн в 1914-1945 рр. Перша та Друга світові війни.

9. Конфлікти доби «Холодної війни».
10. Головні причини дестабілізації у постбіполярній системі міжнародних відносин.
11. Специфіка нових регіональних конфліктів. Посилення етнічного та конфесійного факторів в сучасних конфліктах.
12. Пошук національної ідентичності через релігію. Ісламський фундаменталізм.
13. Гібридні і асиметричність види сучасних конфліктів.
14. Вплив кризи американського лідерства на міжнародну конфліктогенність.
15. Право націй на самовизначення і принцип територіальної цілісності держав. Сепаратистські рухи в сучасному світі.
16. Міграція і проблема адаптації мігрантів в сучасному суспільстві. Успіхи і провали політики мультикультуралізму.
17. Проблема та основні тенденції розвитку міжнародного тероризму.
18. Контроль над ядерними і звичайними озброєннями.
19. Роль інформаційних воєн у військово-політичних конфліктах.
20. Сучасні регулярні армії, приватні військові компанії, незаконні збройні формування.
21. Основні види стрілецької зброї, які використовуються в сучасних конфліктах.
22. Бронетанкова техніка сучасних армій та незаконних збройних формувань.
23. Артилерія і зенітно-ракетні комплекси сучасних армій і незаконних збройних формувань.
24. Авіація сучасних армій і незаконних збройних формувань.
25. Основні типи озброєнь ВМС провідних сучасних держав та особливості їх використання в конфліктах .
26. Ядерний потенціал провідних країн світу.
27. Міжнародне право і міжнародні конфлікти. Правові методи врегулювання конфліктів.
28. Посередництво як засіб врегулювання сучасних конфліктів
29. Значення, структура та функції переговорного процесу.
30. Сутність і значення миротворчості.
31. Роль міжнародних організацій у врегулюванні конфліктів.
32. Військове врегулювання міжнародного конфлікту.
33. Зміст процесу управління політичними конфліктами.
34. Прогнозування як початкова фаза процесу управління конфліктами.
35. Інститути прогнозування світового розвитку і міжнародних конфліктів..
36. Футуристичні доктрини дослідників кінця ХХ – початку ХХІ ст. (С. Хантінгтона. Ж. Бодріяра, Ф. Фукуями тощо).
37. Методика прогнозування конфліктів.
38. Приклади використання історико-порівняльного аналізу у методиці прогнозування потенціалу майбутніх міжнародних конфліктів.
39. Причини і типи конфліктів в сучасній Європі.
40. Розпад Югославії та етноконфесійні конфлікти на Балканах.
41. Міжнаціональне протистояння в Іспанії.
42. Регіональні рухи Північної Італії і боротьба за незалежну Республіку Паданія
43. Етнічні та конфесійні конфлікти в Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії.
44. Особливості регіонального сепаратизму у Франції (Корсика), Німеччині (Баварія), Румунії (Трансільванія), Польщі (Сілезія).
45. Проблема державної єдності Бельгії.
46. Греко-турецьке проівостояння і Кіпрська проблема.
47. Конфлікт ЄС-Туреччина.
48. Європейський міграційний конфлікт 2015 р
49. Прогнози щодо майбутніх конфліктів у Європі.
50. Специфіка конфліктів в СНД і регіональні миротворчі структури.
51. Історія і сучасний стан етноконфесійного конфлікту в Нагірному Карабасі.

52. Грузино-абхазський і грузино-осетинський конфлікти.
53. Конфлікти на Північному Кавказі. Перша і Друга Чеченські війни.
54. Придністровський конфлікт.
55. Громадянська війна в Таджикистані.
56. Політичні конфлікти в сучасній Україні.
57. Прогнозування майбутніх конфліктів на пострадянському просторі.
58. Етноконфесійні та расові конфлікти в США.
59. Особливості етнополітичних конфліктів в Канаді. Проблема незалежності провінції Квебек.
60. Специфіка сучасних конфліктів в Латинській Америці.
61. Перуанско-еквадорський конфлікт: історія та сучасний стан.
62. Внутрішні конфлікти в країнах Центральної Америки (Нікарагуа, Гватемала, Гондурас, Сальвадор).
63. Куба після Фіделя Кастро: проблема вибору шляхів розвитку в умовах конфлікту з кубинської еміграцією і США.
64. Політичні конфлікти в Колумбії та діяльність наркокартелів.
65. Внутрішні і зовнішні причини соціально-політичного конфлікту в Венесуелі.
66. Аргентинсько-британський конфлікт навколо Фолклендських (Мальвінських) островів: історія та сучасний стан.
67. Прогнози конфліктогенності Американського регіону.
68. Міжнародний ісламський тероризм.
69. Історичне коріння і сучасний стан Близькосхідного конфлікту.
70. Революції в арабських країнах 2011 р. Зовнішньополітичні наслідки «Арабської весни».
71. Громадянська війна в Сирії та її вплив на сучасні міжнародні відносини.
72. Ірак за часів режиму Саддама Хусейна та після його повалення.
73. Проблема створення незалежного Курдистану.
74. Конфлікт США та Ірану.
75. Протистояння Ірану і Саудівської Аравії.
76. Війна в Афганістані: історія і сучасний етап.
77. Прогнози майбутніх конфліктів на Близькому і Середньому Сході.
78. Міжетнічні та міжконфесійні конфлікти на території Індії.
79. Індійсько-пакистанський конфлікт.
80. Проблема створення Тамільської держави і громадянська війна в Шрі-Ланці.
81. Міжетнічні та міжконфесійні конфлікти на території Китаю.
82. Зростання глобальних геополітичних та економічних протиріч між США та КНР.
83. Тайваньське питання й проблема об'єднання Китаю.
84. Територіальні суперечки Японії з Південною Кореєю і Росією.
85. Рівень конфліктної небезпеки в політичних отрошеннях двох Корей.
86. Прогнози майбутніх конфліктів в Азії та АТР.
87. Етно-конфесійний конфлікт в Судані. Геноцид негроїдного населення.
88. Конфлікт між Ефіопією і Еритреєю. Громадянська війна в Сомалі.
89. Етноконфесійні конфлікти в Нігерії.
90. Громадянські війни в Анголі, Конго, Ліберії та їх наслідки.
91. Сучасні конфлікти в Південно-Африканській республіці.
92. Геноцид в Руанді і Бурунді.
93. Прогнози майбутніх конфліктів в Африці.

4. Завдання семестрових екзаменів

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
 Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Семестр   3

Форма навчання денна

Освітньо-кваліфікаційний рівень: «магістр»

Навчальна дисципліна: «Сучасні конфлікти та їх прогнозування»

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

1. Сутність, суб'єкти і предмет міжнародних конфліктів (13 балів).
2. Військове врегулювання міжнародного конфлікту (13 балів).
3. Громадянська війна в Сирії та її вплив на сучасні міжнародні відносини (14 балів)

Затверджено на засіданні кафедри туристичного бізнесу та країнознавства
 протокол № 1 від 26 серпня 2020 р.

Завідувач кафедри _____ (А.Ю. Парфіненко)
 підпис

Екзаменатор _____ (С. І. Лиман)
 підпис